

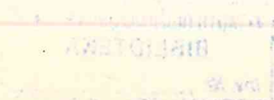
1871-1927

ARKIVYSKUPAS JURGIS MATULEVIČIUS

O. LABANAUSKAITĖ

ARKIVYSKUPAS JURGIS MATULEVIČIUS

Nek. Pr. Švč. P. Marijos Seserų Kongregacijos Leidinys
IMMACULATE CONCEPTION CONVENT, PUTNAM, CONN.
1949

GUILD IMMACULATA PRESS
R. F. D. 2, PUTNAM, CONNECTICUT

LEIDĖJŲ ŽODIS

Kiekvienas žmogaus veiksmas sukelia mažesnėje ar didesnėje aplinkoje atitinkamą atgarsį, kaip akmenėlis įmestas į vandenį sukelia bangų ratą. Paprasto žmogaus sukeltas bangų ratas greit išnyksta gyvenimo jūroje. Tačiau didžiųjų asmenybių nuveikti darbai, jų iškentėtos kovos ir pasėtos idėjos siekia labai toli. Jos nedingsta su tų asmenų mirtimi, jos praauga savo kartą ir net duoda naują kryptį visam tautos gyvenimui. Kaip grūdas, pasodintas į žemę, ilgainiui išauga į didelį medį, taip didžiųjų žmonių pradėti darbai ateities kartose neša gausių vaisių. Kartais savo laikų visuomenėje tie asmenys yra nepastebimi ar nesuprantami. Jie yra kuklūs, nesistengia išsiskirti, tartum prapuola savo bendradarbių tarpe, bet vėliau, žiūrint į juos iš toliau, jie pasirodo visoje savo didybėje.

Tokia asmenybė yra Arkivyskupas Jurgis Matulevičius. Didelių darbų atlikęs mūsų tautai ir Katalikų Bažnyčiai Lietuvoje, vienas pirmųjų kandidatų į naujųjų laikų Lietuvos šventuosius, jis plačiajai mūsų visuomenei vis dar yra nepakankamai žinomas.

Ark. Jurgis Matulevičius yra mūsų vienuolijos steigėjas. Jo mintys ir troškimai yra mūsų veikimo gairės. Bet to mums neužtenka. Mes norime, kad daugiau žmonių jį pažintų, jo apaštalavimo dvasia alsuotų ir jo šūkiu: — rikiuokitės ir pasišvęskite — užsidegtų. Kadangi ankstyvesnieji leidiniai apie jį yra išsisėmę, todėl mūsų vienuolija, įsteigusi spaustuvę Guild Immaculata Press, pirmuoju savo leidiniu pasirinko šią O. Labanauskaitės parašytą knygelę.

Pirmoji vienuolijos spaustuvė Lietuvoje buvo įsteigta dar Arkiv. J. Matulevičiui esant gyvam ir jam laiminant. Tikimės, kad jam užtariant Dievas laimins mūsų pradedamą darbą šioje šalyje.

Nek. Pr. Švč. P. Marijos Seserys

„RIKIUOKITĖS IR PASIŠVĘSKITE"

Šis šventas linkėjimas—patarimas buvo paskutinė a. a. ark. J. Matulevičiaus dovana ne tik savo kongregacijai—Tėvams Marijonams, bet ir visai Lietuvių Tautai. Ypač visiems tiems, kurie dėl Dievo karalystės įsigalėjimo žemėje kitiems daro gera.

Šiuos žodžius jis ištarė pora valandų prieš savo mirtį ir juos reikia laikyti jo dvasiniu testamentu.

Šis testamentas yra labai trumpas—trumpiausias iš visų žymiųjų žmonių žinomų testamentų—tačiau jis ryškiausiai nusako a. a. ark. J. Matulevičiaus sielos troškimus. Kaip gyveno, taip ir mirė—gyveno apaštalo gyvenimą, mirė apaštalo mirtimi.

Iš tikro, juk be vienybės nėra stiprybės, be pasišventimo gi nėra meilės dirbamam darbui. Be vieno ir be kito darbo vaisiai yra menki ir niekad neprinoksta.

Žodžiai „Rikiuokitės ir pasišvęskite!" yra iškalti ant antkapio, kuris yra Marijampolės parapijos bažnyčioje ir kur sudėti velionies žemiškieji palaikai. Jie kalba į praeivį, ragindami kovai už visa tai, kas šventa, dora, teisinga ir kilnu.

JAUNYSTĒ - PASIRUOŠIMAS

1. GIMTINĒ APLINKA

„Kur bēga Šešupē, kur Nemunas teka, ten mūsų Tēvynē, graži Lietuva"—dainavo Maironis, vaizdais nurodydamas Lietuvos vietą lietuviams ir svetimiesiems. Kodēl šį Maironio eilēraštį prisiminiau? Gi todēl, kad ant vienos tų upių krantų, būtent, Šešupēs, yra išvydęs pasaulio šviesą a. a. arkivyskupas Jurgis Matulevičius.

Arkivyskupo tēvų namai; čia jis gimē ir praleido pirmąją jaunystę.

Sodyba

Jo tēvų sodyba, jo gimtoji pastogē yra netoli Marijampolēs miesto. Taigi, Suvalkijos lygumose . Sodyba nuo Marijampolēs tik keturi kilometrai. Iš vienos jos pusēs vingiuoja Šešupē, o iš kitos švelniai šlama Šunskų giria.

Matulaičių ūkis nedidelis, tik 64 margai, bet žemė gera, derlinga, o Matulaitis darbštus ūkininkas. Jo sodybos pastatai tvarkingai sustatyti, stogai nenuplyšę, tvoros neišvirtusios. Po Matulaičių stogu nėra prabangos, bet nėra ir skurdo. Matulaičiai gyvena pasiturinčiai ir tvarkingai.

Aštuntas vaikas

Arkivyskupo tėvai ne tik geri ir pasiturį ūkininkai, grynakraujai lietuviai suvalkiečiai, bet ir pamaldūs bei dori žmonės. Katalikų Bažnyčios įsakymai ano meto Lietuvoje buvo viso žmonių gyvenimo pagrindas. Tai buvo Lietuvos šviesos ir stiprybės šaltinis. Lietuvis kėlėsi ir gulė su malda lūpose. Matulaičių kaimynai liudija, kad jų šeimoje buvo graži šeimyninė meilė ir santaika, tvirtas, kaip Lietuvos ūkininkas, tikėjimas, gera širdis užklystančiam vargšui, taika ir sugyvenimas su kaimynais.

Ano meto Lietuvos ūkininkų šeimos gausios. Ir Matulaičiai nesudaro jokios išimties—augina skaitlingą vaikų būrį. Pats jauniausias—būsimasis arkivyskupas. Jis jau aštuntas Matulaičių vaikas. Gimė 1871 m. balandžio mėn. 13 dieną. Pakrikštija jį Jurgio vardu.

Laimė trumpa...

Jauniausias dažniausiai ir mylimiausias. Taip ir yra. Bet kaip trumpa jojo laimė! Jis dar tik pusketvirtų metų, o jau miršta jo tėvas. Ūkis ir skaitlingas vaikų būrys užgula motinos pečius. O ji silpnos sveikatos—beveik nuolatinis ligonis. Jurgiukas dažnai prie jos lovos, bet atsimintina, kad tai ligonio lova. Jurgį dabar globoja jo sesutė, bet ir ji tik 12 metų už jį vyresnė.

Tačiau šios dienos vis dar laimės dienos palyginus su tomis, kurios ateis jau taip greit! Motinos sveikata nestiprėja, bet silpnėja, ir ji miršta, palikdama savo jauniausią sūnų tik 10 metų. Jurgio laimingos vaikystės saulė visai užtemsta —jis visiškas našlaitis. Ir sesers globėjos jau nebėra, nes ji išteka ir apleidžia gimtuosius namus. Brolis Jonas, ūkio paveldėtojas, blogai rūpinasi savo jauniausiu broliu. Vaikui

visko trūksta, net šiltų rūbų šaltą žiemą ir šiltesnio kampo miegoti.

Vaikas gauna kaulų džiovą, bet niekas namie jo liga nesidomi. Jurgiukas ne tik našlaitis, bet ir sunkus ligonis. Kartais tik su kriukiais bepavaikščioja. Nors vėliau Apvaizdos siųsti žmonės padeda jam apsiginti nuo ankstyvos mirties, tačiau šioji liga pasilieka jo nuolatiniu gyvenimo palydovu ir neabejotinai veikia jo dvasinių įpročių susiformavimą. Jis pripranta kentėti ir niekam nesiskųsti. Jojo gyvenimas taip susiklostys, kad jis turės daug kentėti. Ir paguodos jis neieškos ten, kur jos žmonės dažniausiai ieško.

2. PASIRUOŠIMAS GYVENIMUI

Nors ir varginga bei tamsi atrodo jauniausio Matulaičių sūnaus kūdikystė, tačiau Dievas išves jį į gyvenimo viršūnes. *Per aspera ad astrae*—per skausmus į garbę.

Matulaičiai mėgina savo sūnus į mokyklą leisti. Pats vyriausias kiek pasimoko ir eina valsčiaus raštinėn sekretoriauti. Kitas sūnus baigia visą Marijampolės gimnaziją, mokosi Maskvos universitete, o Nepriklausomoj Lietuvoj yra aukštas valdininkas. Ir jauniausią sūnų Jurgį jau tėvams mirus brolis Jonas pradeda leisti mokytis į Marijampolės pradžios mokyklą. Tačiau niekas tuo laiku į Jurgio mokslus rimtai nežiūrėjo. Kasdien jis turi vaikščioti į mokyklą pėsčias iš namų; jo rūbai ir apavas silpni. Jis apleidžia pamokas, nes sušąla, pavargsta ir dažnai serga.

Viltis šypteli...

Brolis Andrius jau tuo laiku buvo Maskvos universitete studentas. Vasaros atostogas jis leidžia tėviškėje. Abu broliai gražiai susidraugauja, ir vyresnysis pastebi, kad jų mažiausias brolis yra gabus berniukas. Jis tada išgauna iš ūkį valdančiojo brolio pažadą leisti Jurgį mokytis iš jo dalies, kuri jam priklauso iš ūkio. Pats gi pradeda ruošti vaiką į gimnaziją.

Jurgis jau gimnazistas, bet ir vėl prasideda jam penki

vargingi metai. Brolis nenori turėti daug išlaidų, tat Jurgiui nesamdo kambario Marijampolėje—jis turi vėl kasdien lankyti gimnaziją iš namų. Jis neturi pinigų reikalingoms knygoms nusipirkti, bet turi jas skolintis iš draugų. Skausmai kojoje vis didėja, jis turi apleidinėti pamokas, kas atsiliepia į jo mokslo pažangumą. Vienoje klasėje jis paliekamas net antriems metams. Jis mokosi vos tik vidutiniškai ir atrodo labai kuklus, suvargęs berniukas, kuriam niekas, turbūt, tada nepranašavo jokios šviesesnės ateities. Jurgio—gimnazisto gyvenimas tikrai vargingas—medžiaginiai trūkumai, skaudanti koja, maža užuojautos ir šilumos namie. Galop ir tikrai skaudus sprendimas—penkias klases baigus, brolis nebenori Jurgio leisti mokytis, nes jam atrodo, kad iš Jurgio mokslo nieko gero neišeis.

Klierikas

Bet laimė greit vėl nusišypso—atvyksta į Matulevičių ūkį paviešėti Jurgio pusbrolis, Kielcų (Lenkijoje) gimnazijos mokytojas. Jis pasiima Jurgį su savim ir leidžia jam mokytis to pat miesto kunigų seminarijoje.

Vieni Jurgio vargai pasibaigia, prasideda kiti. Jis dabar jau nekenčia medžiaginio skurdo, tačiau atsiranda vis daugiau medžiagos dvasinėms kančioms. Jojo giminaitis jau senai tarp lenkų gyvena ir dirba ir jau nebe Matulaičiu, bet Matulevičium vadinasi. Tą pat liepia padaryti ir savo brolėnui. Jo širdis prieštarauja, nes jis ne bajoras, bet gryno lietuvio ūkininko sūnus. Bet ką jis turi daryti? Atsisakys paklausyti, neteks paramos. Nusileidžia savo geradariui.

Svetima jauno klieriko širdžiai ir visa seminarijos dvasia, nes jis čia vienų vienas lietuvis—visi auklėtiniai ir mokytojai lenkai. Lietuviai klierikai susispietę Seinuose ir Kaune. Bet jis negali ten patekt, nes giminaitis geradaris išsiveža jį ten, kur pats gyvena.

Gavęs geresnes gyvenimo sąlygas, jaunas klierikas atsigauna ir dvasiniai—pradeda reikštis jojo gabumai. Jis pradeda gerai mokytis. Jis labai tvarkingas, uolus, darbštus. pamaldus, švelnus. Greit susigėsta jį norėjęs nuskriausti

vienas mokytojas. o draugai lenkai nebedrįsta jam daryti jokių priekaištų dėl lietuviškos kilmės.

Klierikas Jurgis Matulevičius seminarijos čia nebaigia, nes rusų valdžia ją uždarė. Klierikai iškriko po kitas seminarijas arba pasirinko kitą gyvenimo kelią. Jurgiui Matulevičiui seminarijos vadovybė pataria vykti į Varšuvos kunigų seminariją, nes klierikas Jurgis yra dabar vienas gabiausių mokinių. Jis ten ir patenka. Nauja dvasia, nauja aplinka. Bet klieriko Jurgio būta jau gerokai dvasiniai subrendusio, nes ir čia jis greit išsiskiria iš kitų savo gabumais, širdies kilnumu, uolumu, dvasios jėga. Vienas tuolaikinis klierikas, paskui nepriklausomos Lenkijos vyskupas, taip rašo apie to laiko klieriką Matulevičių: „1893 m. į Varšuvos dvasinę seminariją įstojo du auklėtiniai, atvykę iš Kielcų seminarijos... Vienas jų buvo Jurgis Matulevičius. Nuo pirmos su juo susitikimo valandos mes pasijutome pagauti didelės jo inteligencijos, nepaprastų gabumų ir dvasios kilnumo. Tuojau jis užėmė mūsų tarpe pirmą vietą. Tylus, nepaprastai darbštus, draugiškas, degąs Dievo meilės ugnimi, patraukė jis mūsų širdis. Mes žinojome, kad jis yra lietuvis. Mes gerbėme jo jausmus, jis gerbė mūsų."

Į mokslo viršūnes

Klierikas Matulevičius atkreipė į save dėmesį ir savo gabumais, ir savo darbštumu, ir savo būdo malonumu. Jį pamilsta kurso draugai, juo domisi profesoriai. Čia jis išbūna 4 metus, apvainikuodamas juos aukščiausiu akademijos teikiamu mokslo laipsniu; čia jis įšventinamas kunigu; čia jis subrandina savo dorybes, kurios jį paskui išskyrė iš kitų ir jam padės tyliai išnešti labai sunkią jam gyvenime tekusią naštą.

Po kurio laiko kun. Matulevičius gauna dar progą pagilinti savo mokslo žinias Šveicarijos Friburgo universitete. Čia jis išmoksta vakarų Europos kalbų, kurios atkėlė jam vartus į pasaulio žiniją. Čia jis pažįsta prancūzų ir vokiečių kultūras ir jų įtakas Europos gyvenimui. Čia jis „atrado" sociologiją, ja vėliau sužavėjo Petrapilio Akademijos studentus, iš kurių tarpo atgimstanti Lietuva gavo ne vieną brangų ir gabų darbi-

ninką. Ir taip iš labai suvargusio ir liguisto Suvalkijos lygumų piemenuko subręsta ir išsimokslina europietiško masto kunigas—mokytojas.

II KUNIGAS—MOKYTOJAS

Iki tapdamas vyskupu, Jurgis Matulevičius 20 metų dirbo kunigo—mokytojo darbą arba dirbdamas tiesioginį parapijos darbą, arba mokykloje kapelionaudamas, arba akademijoje profesoriaudamas, arba vesdamas rekolekcijas kunigams bei kursus pasauliečiams.

1. VIKARAS

Kun. Matulevičiui vikarauti prie parapijos ilgai neteko. Baigęs akademiją, jis grįžta į Kielcų vyskupiją ir gauna kaimo parapijoje vikaro vietą. Jo gyvenimo sąlygos ten tokios blogos (blogas valgis ir drėgna trobelė su kiauru stogu ir sienomis), kad jo kaulų džiova pasireiškia vėl visu smarkumu. Jis išvyksta gydytis į Vokietiją, o iš ten mokslų tęsti į Šveicariją. Čia jis neturi pakankamai pinigų pragyventi, tat greit pramoksta prancūzų kalbos ir vikarauja prie vienos Friburgo parapijos. Bet ir čia jis gauna labai šaltą ir drėgną kambariuką, ir jo liga vėl pradeda siautėti. Šį kartą jau jis pataikė ant gero gydytojo, kuris atspėjo jo kojos ir rankos skausmų priežastį ir padarydamas tada operaciją, išgelbėjo jį nuo ankstyvos mirties. Liga jam sutrukdė mokslą, bet atrodo, nesudrumstė jo pasiryžimų ir ramumo. Mūsų poetas ir gražių maldaknygių rengėjas kun. Sabaliauskas—Žalia Rūta, tada studentaudamas Friburge, tokį įspūdį gavo apie Matulevičių, aplankęs jį jo drėgname kambary: „Man jis pasirodė labai ramus, nedaug šnekąs, gilių išmintingų didelių akių ir drauge labai meilus, prie kurio iš karto prisiriši ir su kuriuo iš pirmos dienos susidraugauji."

Pabaigęs mokslą Šveicarijoje, Matulevičius sugrįžo į savo vyskupiją ir vėl atsidūrė kaimo parapijoj. Bet ir šį kartą neil-

gam. Vyskupas paskiria jį į seminariją bažnytinės teisės dėstyti. Klierikai tuoj pamilsta savo mokytoją už aiškų dalykų išdėstymą. Jis jiems malonus ir dėl savo sielos skaidrumo, kurio juk nepaslėpsi, ypač nuo kilnumu besižavinčios jaunos sielos. Bet deja, ir vėl Matulevičiaus kojas rakina skausmai—jis vyksta pagalbos ieškoti pas Varšuvos gydytojus. Į Kielcus nebegrįžta—pasilieka Varšuvoje kapelionauti.

2. KAPELIONAS

Bet kun. Matulevičius ir vėl neturi pakankamai pinigų nė geriems gydytojams, nė gerai ligoninei, nė brangiems vaistams. Jis patenka į skurdžią Varšuvos priemiesčio ligoninę, kur gydosi labai neturtingi žmonės. Reikia spėti, kad buvimas toje ligoninėje yra sužadinęs kun. Matulevičiaus sieloje pasiryžimą ieškoti kelių darbininkų būklei pagerinti. Friburgo universitete kun. Matulevičius su socialiniais klausimais buvo apsipažinęs teoretiškai, dabar jam bus gimęs noras pradėti veikti praktiškai. Taip jis greit ir padarys.

Ant mirties slenksčio...

Bet jojo sveikatos būklė atrodo beviltiška. Jei jis negaus geresnių sąlygų, jo mirtis neišvengiama. Taip liudija visi tie, kurie žinojo apie to laiko Matulevičiaus sveikatos padėtį. Bet Dievo Apvaizda kitaip norėjo—Matulevičiaus sveikata grįžta ir jis pakyla naujiems darbams; dabar jau prasideda jo kelias į garbę.

Kaip tai atsitiko? Gi šitaip. Į tą pačią ligoninę paguldė vieną mergaitę, kuri mokėsi grafaitės Pliateraitės privatinėje gimnazijoje. Mergaitę pradėjo lankyti mokytojos, ir netikėtai iš daktaro buvo sužinota, kad dideliame vyrų kambary guli mirčiai rengiamas labai gabus, rimtas kunigas. Ši žinia sukrėtė grafaitę Pliateraitę. Ji tuoj pasirūpino, kad kun. Matulevičius būtų perkeltas iš ligoninės į gimnazijos rūmus, į didelį šviesų kambarį, sujungtą su gimnazijos koplyčia. Matulevičiui buvo pradėta teikti kuo rūpestingiausia globa ir slaugymas. Nesigailėta brangiausių vaistų, rinktinio maisto—buvo daro-

ma viskas, ką galėjo padiktuoti krikščioniška meilė.

Grąžina suardytą ramybę

Kun. Matulevičiaus sveikata pamažu gerėja, ir jis pradeda ilgėtis darbo. Čia pat yra būrys jaunimo—jis norėtų būti jo mokytojas. Jį pasiekė žinia, kad kaikurios mokinės pradeda nebeklausyti direktorės ir mokytojų, nebeatlieka religinių pareigų, net pradeda juoktis iš tikėjimo. Jis taip pat girdi, kad mokytojų ir kapeliono pastangos išblaškyti tą kvailą jaunimo siautėjimą neduoda vaisių. Jo globėja Pliateraitė tuo tarpu gauna apie kun. Matulevičiaus praeitį daugiau žinių, kurios visos sako, kad jos pastogėje atsiradęs kunigas nėra eilinis nei mokslu nei dorybėmis. Tat jojo pagalba ji nutaria pamėginti pataisyti pakrypusią negerovėn savo gimnazijos mokinių dvasią. Kun. Matulevičius pradeda dėstyti tikybos pamokas. Jis tada pasirodo mokinėms silpnas kūnu (dar tyliai kalba ir į klasę ateina kitų atvedamas), bet stiprus ir įtakingas savo dvasia. Tuo laiku gimnazijoje buvusios liudija, kad kun. Matulevičiaus pamokos tuojau mokines sudomino. Kapelionas pasirodė joms ramus, malonus, kantrus, mandagus ir, kas svarbiausia, aiškiai ir suprantamai vedąs pamokas. Jis net leidžia joms statyti visokius klausimus, į kuriuos atsakinėja, nerodydamas jokio nekantrumo. Ir taip pamažu kapeliono įtaka sklinda po auklėtinių sielas; jų „revoliucinės" nuotaikos išblėsta ir gimnazijon grįžta ramumas, rimtumas bei gražaus darbo nuotaika.

3. VISUOMENININKAS

Kun. Matulevičiaus sveikata tiek pagerėja, kad jis jau gali pasireikšti ir už gimnazijos sienų. Dabar jis praktiškai pradeda domėtis socialiniu arba tais laikais vadinamu darbininkų būklės pagerinimo klausimu. Kas jį tuo keliu eiti pastūmėjo?

Idealizmas įpareigoja

Nereikia abejoti, kad pirmasis skatintojas buvo jo idea-

lizmas, o antrasis—patirtas ir matytas vargas. Juk dabar jis buvo Varšuvoje, palyginti dideliame mieste, kur daug darbininkų, ir kur matomos jų nenupelnytai sunkios gyvenimo sąlygos. Socializmas (marksizmas) ir krikščionybė jau buvo pradėję atkaklią kovą už darbininko sielą ir kūną. Vakarų Europoje socialistai turėjo Markso mokslą, o krikščioniškąją pažiūrą į darbininkų klausimą ir visuomenės santvarką jau buvo išdėstęs popiežius Leonas XIII savo garsiose enciklikose. Nėra abejonės, kad Šveicarijos Friburge būdamas kun. Matulevičius su visais tais dalykais buvo teoretiškai susipažinęs ir apie vykstančias kovas daug girdėjęs. Varšuvoje jau jis randa tais reikalais susidomėjusią lenkų katalikų inteligentiją, ypač kunigiją. Jau yra darbininkų draugijos. Kun. Matulevičius tuojau prie tų darbų prisideda ir greit iškyla į pirmąsias eiles. Jis dalyvauja darbininkų susirinkimuose, redaguoja jų laikraštį, juos šviečia kalbėdamas ir rašydamas. Sakoma, kad jo veiklos dėka Varšuvos katalikų darbininkų draugijon buvo suburta apie 50.000 darbininkų.

Jis nepamiršta nė inteligentų bei mokslus einančio jaunimo. Lenkų katalikus studentus ir mokslus baigusius suburia į draugiją vardu „Atgimimas", kuri viskuo panaši į Lietuvos Ateitininkus. Su katalikais studentais kun. Matulevičius praleidžia ilgas valandas, beaiškindamas jiems įvairiausius klausimus.

Norėdamas paskleisti prasilavinusių žmonių tarpe bažnyčios mintis apie socialinį klausimą, kun. Matulevičius organizuoja kursus. Juose jis skaito geriausias paskaitas. Tokios pat rūšies kursus jis, kun. Dambrausko—Jakšto ir kun. Januševičiaus padedamas, prieš pirmąjį pasaulinį karą suorganizuoja ir Kaune.

Nemalonus smūgis

Toje veikloje kun. Matulevičių ištinka nemalonus smūgis: grafas Ostrovskis praneša Apaštalų Sostui, kad kun. Matulevičius klaidingai supratęs popiežiaus enciklikų nurodymus ir savo darbais ir kalbomis nieku nesiskiriąs nuo socialistų.

Kas pažįsta ano meto Vakarų Europos katalikų visuomeninį—socialinį judėjimą, tam visai nenuostabu, kad toks dalykas galėjo įvykti. Juk kai popiežius Leonas XIII savo enciklika „*Rerum Novarum*" (1891 m. gegužės mėn. 15 d.) pasisakė už valstybės ne tik teisę, bet ir pareigą saugoti darbą nuo kapitalo išnaudojimo tuo tikslu leidžiamais įstatymais, tada visuose Europos universitetuose dar tebežydėjo ekonominio liberalizmo pažiūros. Anksčiau minėtoje enciklikoje išdėstytos mintys, palyginus su tada vyravusiomis Europoje ekonominėmis ir socialinėmis doktrinomis, buvo labai revoliucionieriškos. Tat nieko nuostabaus, kad jos sukėlė sąmyšį ir katalikų protuose. Vieni suprato, nusilenkė Apaštalų Sostui dėkinga širdimi ir stojo už darbininko būklės gerinimą; kiti nusigando „naujoviškumo" ir vienokiu ar kitokiu būdu mėgino jam priešintis. Jei tų drąsių naujovininkų tarpe buvo kunigų (o jų buvo daug), tai retą kurį jų „senosios kartos" atstovai nemėgino skųsti Romai kaip pavojingą „eretiką". Tat kun. Matulevičius buvo ne pirmas ir ne paskutinis, kurį maža apie dalyką nusimanąs grafas paskundė Romai. Tas grafas tai padarė, greičiausiai, ne pikto, bet gero norėdamas. Viskas buvo didelis nesusipratimas, pasibaigęs kun. Matulevičiaus laimėjimu ir, greičiausiai, nulėmęs jo paskyrimą Petrapilio Akademijos profesoriumi. Tas įvykis duoda teisės drąsiai teigti, kad kun. Matulevičiaus praktiškoji socialinė veikla Varšuvoje buvo ne atsitiktinis pasismaginimas, populiarumo ieškojimas, bet rimtas ir nuoširdus darbas, kad jo teoretiškas pasiruošimas buvo gilus ir jojo pasisavintos ir skelbiamos pažiūros buvo katalikų Bažnyčios pažiūros.

Išskyrus veikimą su Varšuvos darbininkais, kun. Matulevičius nebeturi daugiau progos dirbti praktišką visuomeninį darbą. Jojo visuomeniškoji veikla vėliau besireiškia teoretiškais patarimais ir parėmimu bei paskatinimu tų, kurie atstatę nepriklausomą Lietuvą, ėmė tiesti jos gyvenimui pagrindus.

Pagalba politikams

Ark. Matulevičius—kaip vyskupas ir vėliau arkivyskupas—į praktišką politikos darbą aktingai nesidėjo, bet jis buvo

rimtas politikas ir žinojo politikos vertę gyvenime. Ir kas čia nuostabaus! Juk jis buvo aukštos vertės vyskupas, gerai nusimanąs apie visuomeninių klausimų reikšmę Bažnyčios žemiškosios veiklos srity, žinąs ir savo kaip kunigo ir vyskupo veikimo ribas. Toks žmogus negalėjo nesidomėti politine veikla, nuo kurios dažnai pareina katalikų ir Bažnyčios likimas.

Lietuvių katalikų politikai ark. Matulevičius yra pasitarnavęs dviem svarbiais darbais: nulemdamas Lietuvių Krikšč. Demokratų Partijos programos turinį ir savo autoritetu nuramindamas beabejojančius, kad krikščionių demokratų partijos užsimotoji pravesti Lietuvoje žemės reforma visai sutinka su katalikų Bažnyčios tradicine pažiūra į nuosavybę.

Lietuvių krikščionių demokratų partija vienu ir tuo pat metu kūrėsi Rusijoje revoliucijai prasidėjus ir Lietuvoje dar vokiečių okupacijai tebesant. Nieko nuostabaus, kad skirtingose gyvenimo sąlygose surašytos programos viena nuo antros skyrėsi—iš Rusijos atsivežtoji buvo daug griežtesnė. Reikėjo tat jas sulieti į vieną. Tą darbą turėjo atlikti 1918 m. Vilniuje sukviestas suvažiavimas. Viskas buvo gera, iki prieita prie žemės reformos—ties tuo punktu pasireiškė didelis nuomonių skirtumas. Tačiau nugalėjo ne aistros, bet išmintis—sutarta išleisti abi programas ir leisti gyvenimui pasakyti, kuri programa turės gyventi, o kuri mirti. Galutinė programos redakcija buvo palikta Centro Komitetui, o faktinasis darbas teko tada kairiojo sparno vadui kun. Krupavičiui. A. a. ark. Matulevičius tada jau buvo Vilniaus vyskupas. Kun. Krupavičius tuo reikalu nuėjo pas jį pasitarti. Štai paties kun. Krupavičiaus tuo reikalu liudijimas: „A. a. ark. Jurgį pažinau jau senai, dar tuomet, kada jis buvo paprastu kunigu, o aš mokytoju. Abudu esam kilę iš vieno krašto. Vasaros atostogų metu ne kartą tekdavo sueiti ir kalbėtis įvairiais Lietuvos klausimais. Jis man buvo žinomas kaip geras ir rimtas visuomenės klausimų žinovas. Tat ir dėl programų klausimo pirmiausia į jį nukreipiau savo žvilgsnį. Konferencijos darbai ir jų kryptis, pasirodė, jau jam žinomi... Su abiem

programomis susipažinęs, jisai stojo į kairiojo sparno programos pusę. Tą programą pradėjom ir svarstyti. Svarstymas truko ilgai. Kelias savaites dirbom atsidėję po kelias valandas į dieną. Ark. Jurgis nepasitenkino bendromis pastabomis. Jis kiekvieną programos punktą ėmė pagrindinai; prie kiekvieno naujo klausimo ištisas lekcijas skaitė: viską sprendė iš principų, taikė prie mūsų gyvenimo sąlygų, lygino su kitomis valstybėmis. Gilus teorijos žinojimas, realumas, pažangumas, savo krašto meilė ir jo pažinimas, atsidėjimas, dėstymo būdas, nuoširdus reikalu susirūpinimas—mane visą pagavo. Jaučiamas buvo profesorius—teoretikas ir praktikas, ir ne bet koks profesorius; jis galėjo būti pažiba bet kurio Vakarų Europos universiteto. Jo dėstomos idėjos galutinai nustatė mano politines pažiūras, o jo rekomenduotoji literatūra dar ligšiol yra mano artimiausias patarėjas." Tas pats liudininkas toliau rašo, kad vyskupo Matulevičiaus visos pasiūlytos pastabos ir pataisos buvo priimtos. Iš to viena aiški išvada—ark. Matulevičius yra vienas lietuvių krikšč. dem. partijos programos kūrėjų.

Apgina žemės reformą

Dėl ark. Matulevičiaus vaidmens žemės reformos klausimu kun. Krupavičius taip rašo: „Žemės reformos klausimas buvo labai opus, daugeliui žmonių visai naujas ir nesuprantamas. Jis sukėlė daug abejonių, ginčų, net įtarimų. Nuo to nebuvo laisva net kunigų dalis. Jų tarpe buvo ir aukštų hierarchų. Liberalų pažiūra nuosavybės klausimu buvo taip plačiai ir giliai savo šaknis visuomenėj suleidus, jog pastačius jį Katalikų Bažnyčios tradicinės pažiūros šiuo klausimu plotmėje, daugelis pabūgo; įžiūrėjo čia katalikų moralės laužymą, kuone bolševizmą. Krikščionims demokratams teko aiškintis ir gintis. Bet tai nelengvas dalykas. Kuo pasiremsi? Šv. Tomu Akviniečiu? Tūlas atrėš—pasenęs dalykas, mūsų laikams nepritaikintinas. Popiežiumi Leonu XIII? Atkirs tau —jis nežinojęs Lietuvos gyvenimo sąlygų. Reikėjo tat surasti mūsų laikų ir iš mūsų tarpo autoritetas, kurio žodis būtų lemiantis ir kuris išsklaidytų nepamatuotus abejojimus ir

įtarimus. Reikėjo žmogaus, kuris krikščioniškos nuosavybės teisės teorijos aiškiu ir suprantamu pastatymu nusmogtų liberalizmo nuosavybės teoriją. Tas žmogus atsirado. Jis vėl buvo ark. J. Matulevičius. Jo raštas apie „krikščioniškąją nuosavybės teisės teoriją" tą darbą atliko. Žemės reformos principų gynėjai liberališkai galvojančius katalikus tuo ark. Jurgio rašiniu nutildė. Jie bent nustojo kaltinę krikščionis demokratus išsilaužimu iš katalikiškos moralės dėsnių." Štai koks gilus ir naudingas ark. Matulevičiaus visuomeninis veikimas! Ar daug kas šalia jo gali kaip lygus atsistoti?

4. PROFESORIUS

Petrapilio akademijos vadovybė gerai pažino savo buvusį studentą kun. Matulevičių; ji taip pat gerai žinojo, kad jis žymiai praplėtė savo žinojimo ribas besimokydamas Šveicarijoje; jie žinojo, kad kun. Matulevičius yra ne tik mokytas teologas, bet ir subrendusių dorybių vyras. Tat jis tiktų akademijai kaip mokytojas ir kaip būsimųjų kunigų sielų vadovas. Jam išvykstant iš akademijos, rektorius net jam buvo profesoriaus vietą pažadėjęs. Bet jis čia sugrįš tik po 8 metų, ir tai visai ne to dalyko studentus mokyti, kam jis ruošėsi tiek laiko.

Sparnuotas gandas

Popiežiaus Leono XIII enciklikos Vakarų Europos katalikuose buvo jau sukėlusios didelį judėjimą. To judėjimo atgarsiai, matyti, buvo pasiekę ir Petrapilio akademijos studentus, nes jie 1905 m. įteikė savo vadovybei prašymą įvesti sociologijos paskaitas. Akademijos vadovybė prašymą sutiko palankiai; bet kas dėstys? Atrodo, kad tuometinės Rusijos ribose nebuvo nė vieno tam reikalui pasiruošusio kunigo.

Tačiau bemaž tuo pat laiku pradeda sklisti iš Varšuvos aidas apie kun. Matulevičiaus veikimą su darbininkais, apie jo ten surengtus socialinius kursus ir skaitytas paskaitas, apie jo ginčą su grafu Ostrovskiu, ir kt. Ir akademijos vadovybė nutaria jį kviestis mokyti sociologijos studentus, būsimuosius

kunigus. Atvyko ten kun. Matulevičius 1907 m. ir išbuvo 5 metus. Pačioje pradžioje dēstē sociologiją, o paskui teologiją.

Vos tik suvažiavusių po atostogų studentų susidomējimas įvykiu didžiausias. Ir nenuostabu—juk ir profesorius naujas ir jo dēstyti pradedamas dalykas naujas. Gandų ir apie profesorių ir apie sociologiją būta daug, bet nieko tikro. Bet greit jis pasirodys ir nieko neapvils.

Tuo laiku akademijoje besimokęs prof. kan. Cēsnys taip aprašo tų laikų nuotaikas akademijoje: „1907 metų rudenį Petrapilio dvasinēs Akademijos auklētiniai susilaukē nepaprastos naujienos: atvyko pirmasis naujai įsteigtai katedrai profesorius. Mus studentus šiuo atveju viskas domino. Pats dalykas buvo naujas, anksčiau nedēstytas, o tiek viliojąs! Ne mažiau mus domino ir pats naujojo dalyko dēstytojas kun. J. Matulevičius. Sparnuotas gandas, pirm jo atlēkęs, buvo mus jau gerai nuteikęs. Naujasis profesorius esąs stiprus teologas, puikiai baigęs akademiją, ir vienas žymiausių Friburgo teologijos daktarų. Be to, esąs stiprus sociologas, pasižymējęs specialiomis paskaitomis Varšuvoje ir turįs didelio prityrimo darbininkų organizavime.

Laukimas neužvylē. Naujasis profesorius išsyk visus sužavējo. Žavįs buvo jo iškalbumas: kalbējo poliruota varšuviečių kalba, gražiau už daugelį tikrųjų lenkų. Visus žavējo jo žinių gausumas ir dēstymo metodingumas, o už vis stebino ypatingas proto aiškumas. Ir pirma ir paskui teko man klausytis daug šaunių profesorių, bet tokio minties aiškumo, koks spindējo prof. Matulevičiaus kalbose, kitur, rodos, neteko rasti. Prie viso to pridēk dar be galo malonų būdą ir gražią, malonią išvaizdą tada dar apyjaunio vyro, ir bus suprantama, kodēl visa akademija buvo pasiruošusi jį ant rankų nešioti.

Tada pasikartojo jau kiek pamirštų senesnių garsaus Jauniaus dienų vaizdai. Auditorija nebetalpino besigrūdančių į paskaitas. Skubējo į jas ne tik tie, kuriems jos buvo privalomos, grūdosi ir kitų kursų „savanoriai", atsinešdami savo kēdes ir ilgoje eilēje susēsdami už atdarų auditorijos durų."

Kitas to pat laiko akademijos auklētinis, vēliau vyskupas M. Reinys, sako, kad prof. Matulevičiaus paskaitos būdavo taip tvarkingai paruoštos, kad jas būtų galima spausdinti be jokio pataisymo. Tos paskaitos taip pat būdavo ne tik maistas protui, bet ir širdžiai, tai yra, ne tik suteikdavo žinių, bet ir uždegdavo norą veikti, pasiryžimą save ir gyvenimą gerinti. Vyskupas M. Reinys prisipažįsta, kad jeigu jis pamēgo ir brangino visuomenišką veikimą, tai tik a.a. ark. Matulevičiaus paskaitų dēka.

Iš visų tų pasisakymų matyti, kad profesorius Matulevičius buvo ne tik profesorius—mokytojas, bet turējo ir apaštalo širdį.

Kun. Matulevičius išprofesoriavo akademijoje penkis metus.

5. KALBĒTOJAS

A. a. ark. Matulevičius varē plačią vagą ir kaip kalbētojas—sakydamas pamokslus, vesdamas rekolekcijas, skaitydamas paskaitas ar laikydamas prakalbas.

Galima, turbūt, drąsiai sakyti, kad didžiausias ark. Matulevičiaus apaštalavimo—veikimo įrankis buvo kalba, ne raštas.

Parašęs jis yra labai nedaug—tik tiek, kiek būtinai reikējo parašyti mokslo laipsniui gauti. Jis pats draugams ir pažįstamiems yra sakęs, kad jam sunku rašyti—jis ne rašto žmogus.

Bet užtat jam lengva kalbēti. Jis kalba lyg žaisdamas. Nesimēto, nesiblaško, nešūkauja, tuščiai rankomis „oro neplaka." Jo lengva klausytis ir tada, kada jis kalba apie sunkius dalykus, nes jis turi Dievo dovaną juos perteikti suprantamais žodžiais. Jo mintys nesuveltos, bet gražiai surikiuotos ir nuosekliai plaukia viena iš kitos. Jis neskuba kalbēdamas, bet ir laukti nereikia, kol jis kokį žodį „išpeš".

Šiuo atžvilgiu jis tikra mūsų didžiojo vyro a. a. prelato Dambrausko—Jakšto priešginybē. Matulevičiui rašyti sunku ir jis maža parašē, gi Dambrauskas—Jakštas prirašē daug ir

rašymas jam yra lyg antra prigimtis. Kalbėti gi Dambrauskui—Jakštui buvo kančia. Nemažesnė kančia buvo į jį kalbantį žiūrėti ir jo klausytis. Matulevičius žaisdamas kalba, Jakštas gi žaisdamas rašo; bet abudu savo talentus gausiai ir iki aukščiausio pasiaukojimo laipsnio panaudojo žmonių gerovei; juodu abudu buvo apaštališko nusiteikimo vyrai.

Mylinčia širdimi...

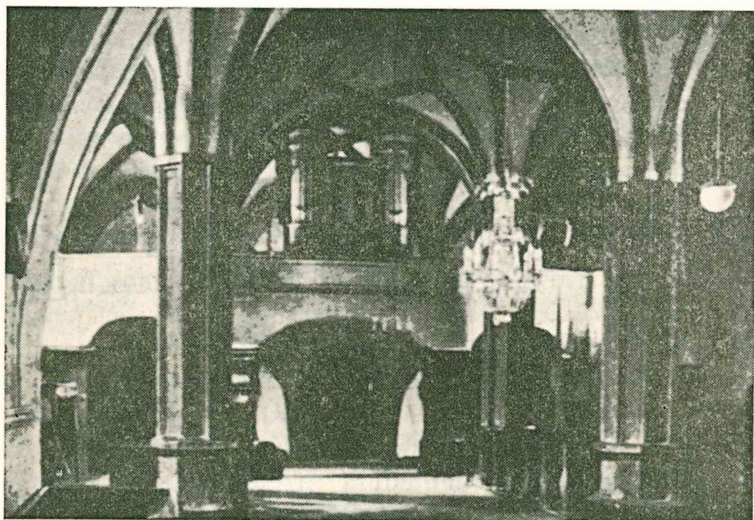
Kun. Matulevičiui teko sakyti pamokslų ir paprastiems kaimo žmonėms, suvargusiems Varšuvos darbininkams, ir išdidžios carų Rusijos sostinės prokatedros bei Šv. Kotrynos bažnyčios lankytojams, ir moksleiviams bei studentams, ir dvasininkams bei pasauliečiams. Visi apie jo pamokslus dėkingai atsimena, nes jie buvo ne tik tam kartui suprasti, bet žmonių sielose palikę ilgai trunkantį šviesų prisiminimą. Marijampolės parapijoje buvo žmonių, kurie po 34 metų galėjo atpasakoti kun. Matulevičiaus ten pasakytą pamokslą. Tas tik liudija, kad Matulevičius mokėjo kalbėti ne tik suprantama kalba, bet ir mylinčia širdimi. J. E. Vyskupas Būčys liudija, kad Petrapilyje iš beveik 50 parinktų kunigų, kurių tarpe buvo garsių pamokslininkų, už kun. Matulevičių pranašesnis kaip pamokslininkas tebuvęs prancūzas domininkonas tėvas Lagrange.

Ark. Matulevičius kaip rekolekcijų vedėjas buvo dvasinio gyvenimo perlų barstytojas. Kas turėjo laimės jo vedamose rekolekcijose dalyvauti, visi vienu balsu liudija, kad jo konferencijose sušvisdavo ir moksliškas gilumas, ir gyvenimiškas praktiškumas, ir žmogaus sielos pažinimas, o ypač jo karštai žmones mylinti širdis. Jojo asketikoje nebuvę svajonių ar asmeniškų pažiūrų nuosėdų—viskas buvę atremta į teologiją ir dorovės mokslą, nepamirštant psichologijos ir pedagogikos.

Lietuvos kunigų rekolekcijų istorijoje ark. Matulevičius yra ir reformatorius, nes jis pirmasis pradėjo jas vesti lietuvių kalboje. Žemaičių vyskupijoje tai atsitiko 1911 m., o Seinų vyskupijoje 1914 m. Nuo to laiko lenkų kalba kunigų rekolekcijose jau nebebuvo niekad vartojama.

III. VYSKUPAS—KANKINYS

Vieną rudenį po vasaros atostogų kun. prof. Jurgis Matulevičius į Petrapilio akademiją nebegrįžta—jis atsisako ir profesoriaus ir akademijos inspektoriaus pareigų. Visi nustebo, bet, greičiausiai, maža kas žinojo, dēl ko taip įvyko. Ypač keistas tas jo elgesys rodēsi todēl, kad akademijos inspektoriai dažniausiai būdavo kandidatai į vyskupus. Daugeliui gi atrodē, kad kun. Matulevičius yra tiesiog Dievo Apvaizdos siųstas vyskupas, ir visai be reikalo iš to kelio pasitraukia. Tautiškai susipratę lietuviai kunigai dēl šio kun. Matulevičiaus žygio net labai pyksta. Bet, kaip įprasta sakyti, Dievo keliai nesusekami. Dievo Apvaizda turējo savo planus. Po kelių metų Ji jį nuvedē į tas pačias aukštumas, kurių jis norējo išvengti, pabēgdamas nuo savo garbingųjų vietų. Jis vistiek taps vyskupu ir dar ne betkokiu, o Vilniaus vyskupu!

Šv. Mikalojaus bažnyčios vidus. Tai vienintelē Vilniuje lietuvių bažnyčia parapijos teisēmis. Jas jai suteikē Vilniaus vyskupas J. Matulevičius

1. VILNIAUS VYSKUPAS

Nežinau pasauly tokio žemės kampelio, dėl kurio valdymo žmonės būtų parodę tiek daug ir tokių įvairių aistrų, kaip Vilniaus miestas ir jojo apylinkės.

Trys tautos myli Vilnių—lietuviai, lenkai ir gudai—ir visos trys jį myli aistringai. Meilė savo objektu nemėgsta dalintis—iš čia kovos, barniai, šmeižtai, skriaudos.

Tų aistrų bangos plaka ir Vilniaus vyskupų sostą. Ypač nelaimingas šiuo atžvilgiu bus tas laikotarpis, kada Vilniaus vyskupo soste sėdės mūsų Jurgis Matulevičius.

Besibaigiąs Didysis Karas sukelia laisvės viltis pavergtoms tautoms. Lietuva ir Lenkija vokiečių okupuotos, Rusijoj caras nuo sosto pasišalina. Lietuvos Taryba Vilniuje tiesia pagrindus Nepriklausomai Lietuvai atstatyti. Susirūpinama ir kandidatu į Vilniaus vyskupus, nes Vilniaus vyskupo jau nebėra nuo 1907 metų, kada rusai jėga pašalino iš Vilniaus vyskupą Roppą.

Bet kas bus Vilniaus vyskupu? Lenkai, žinoma, nori lenko, gudai—gudo, Lietuvos Taryba—lietuvio, o faktiškieji Vilniaus šeimininkai vokiečiai svajoja čia pasodinti vokietį, nes jie vis dar manė, kad visi tie plotai bus priskirti prie Vokietijos ir dvarų žemės išdalintos vokiečiams kolonistams.

Tik jis priimtinas

Lietuvos Tarybos žmonės visur ieško paramos lietuviui kandidatui. Vokiečiai tuo tarpu neremia lenko, bet nelabai tesirūpina ir vokiečiu. Vatikanas Tarybos delegacijai per savo nuncijų Bavarijoje duoda vilties, kad bus paskirtas lietuvis, tik reikia skubėti surasti kandidatą. Lietuvos Tarybai atėjo į pagalbą Žemaičių vyskupas Karevičius, iškeldamas kun. Matulevičiaus kandidatūrą ir įtikindamas vokiečių valdžią, kad tas kandidatas yra visiems priimtinas. Bet Tarybos nariams kun. Matulevičius nebuvo pažįstamas—jiems atrodė, kad kun. Matulevičius gali būti menkas lietuvis patriotas, nes jis taip ilgai gyveno ir dirbo lenkų žemėse. Tarybai vis dar neapsisprendžiant dėl kandidato, patiriama, kad

ir Apaštalų Sostas remia kun. Matulevičiaus kandidatūrą ir ragina skubėti reikalą kuogreičiausiai tvarkyti. Taryba skubiai siunčia savo delegatus pas Matulevičių į Marijampolę teirautis, kokios linijos jis laikysis Vilniaus vyskupo pareigas eidamas ir ar jis sutiks būti statomas kandidatu. Po pasikalbėjimo Tarybos delegatai įsitikino, kad kun. Matulevičius yra ir gilios išminties ir skaisčiai lietuviškos širdies žmogus. Jiems dabar aišku, kad tik jis yra geriausias ir vienintelis kandidatas audringai Vilniaus vyskupo vietai.

Bet jis nenori...

Tačiau kun. Matulevičius ginasi nuo tos vietos kaip įmanydamas. Jis prašo vyskupą Karevičių neremti jo kandidatūros pas vokiečių valdžią. Jis prašo ir Lietuvos Valstybės Tarybos pirmininką ieškoti kito kandidato. Jis maldauja savo dvasios brolius Marijonus Varšuvoje, Amerikoje ir Lietuvoje šauktis dangaus pagalbos. Lenkijos Marijonai prašo nuncijų Ratti (vėliau popiežių Pijų XI), kad jiems neatimtų vado. Šis gi, išklausęs jų kalbos, tik nusišypsojęs ir pasakęs, kad visos jų pastangos „išgelbėti" Matulevičių tik rodančios, kad Vatikanas išrinko tinkamą kandidatą.

Tat viskas veltui—visos jėgos šį kartą prieš Matulevičių. Ir jis galų gale su skausmu širdyje nusileidžia, pareikšdamas Tarybos delegacijai, kad jie siunčia jį pražūtin, nes jis yra tikras, kad jam lenkai ten neleis ramiai dirbti. Jis aiškiai žino, kad jis eina aukos keliu. Šį kartą jis ją ima ant savo pečių todėl, kad ji Lietuvai reikalinga. Pavojų ar vargo jis nebijo ir savo asmens nebrangina. Jį tik gązdina nujautimas, kad jo asmuo duos progos žmonėms daug pikto padaryti.

Kaip jį sutiko?

Kaip reagavo Vilniaus visuomenė pasklidus žiniai, kad Vilniaus vyskupu paskirtas J. Matulevičius?

Lietuviai, žinoma, džiaugėsi. Vilniuje vargą vargusiems lietuviams inteligentams rodėsi, anot Tumo—Vaižganto, lyg pirmoji Lietuvos saulė nušvito. Jie tikėjosi, kad Vilniaus vyskupijoje nebereikės daugiau kovoti už lietuvių teises bažnyčiose, kad pasibaigs negražūs ligšiolinio Vilniaus vyskupijos

administratoriaus kovos būdai, kad naujas vyskupas sugebės patenkinti lenkus, lietuvius ir gudus. Sušvito viltis, kad Vilniaus bažnyčios galų gale virs maldos namais, o ne tautinių rietenų vieta. Lietuviai laukė ne tik Bažnyčios Atstovo, bet ir mokyto inteligento. Tas viltis stiprino būsimo vyskupo pasisakymas, kad jis bus tik kunigas ir vyskupas, o praktiškoji politika bus jam svetima.

Džiaugėsi ir gudai, kad Vilniaus vyskupu bus lietuvis, bet ne lenkas, nes ir jie viltingai žiūrėjo į tuos laikus, kada Vilniaus vyskupijoje pasibaigtų „lenkiškas", o prasidėtų tikrasis, katalikiškas tikėjimas.

Lenkai, suprantama, entuziazmo nerodė, nors daugumos kunigų tarpe pradžioje vyravo pasitenkinimo nuotaika, kad vyskupu paskirtas Matulevičius, o ne kitas kuris lietuvis kunigas. Mat, jie tikėjosi, kad su Matulevičiaus atėjimu niekas nepasikeis. Bet kiti lenkai iš karto suprato, kad Matulevičius yra labai pavojingas tuo, kad jis yra išmintingas, taktingas, ir kova su juo bus sunki. Jį bus sunku įvelti į visokias intrigas ir netaktus ir tuo būdu sukompromituoti. Praktika parodė, kad šie pastarieji neklydo—po septynerių metų lenkų šovinistų kvailumo ir piktumo dėka vyskupas Matulevičius apleido Vilniaus sostą ne kaip vyskupijos nemokėjęs valdyti ir susikompromitavęs žmogus, bet kaip visų gerbiamas kankinys.

Kun. Matulevičius konsekruojamas vyskupu Kauno katedroje 1918 m. gruodžio mėn. 1 d. Vyskupui konsekruoti reikia trijų vyskupų, tačiau laikai tokie neramūs, kad trys vyskupai į vieną vietą suvažiuoti negali. Popiežius per nuncijų Varšuvoje duoda parėdymą priimti šventimus iš vieno vyskupo ir pradėti valdyti vyskupiją, nelaukiant iš Romos oficialių raštų. Jis ir priima šventimus iš Žemaičių vyskupo P. Karevičiaus ir tuojau pradeda ruoštis ingresui į Vilniaus katedrą. Tam svarbiam įvykiui jis paskiria gruodžio 8 d., Švč. Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo šventę. Nuo tos dienos jis pradeda valdyti vyskupiją, ir nuo tos dienos prasideda jo sunkus kryžiaus kelias, kuriuo jis ėjo septynis metus. Nemalonumai prasideda jau pačią pirmąją dieną.

Vilniaus Aušros Vartų Koplyčia. Čia nulenkia galvą ir priklaupia kelią kiekvienas praeivis.

Pirmieji prajovai

Naujam vyskupui ingresą į Vilniaus katedrą ruošė kapitula, susidedanti beveik iš vienų lenkų. Tuo metu Vilniuje yra net trys valdžios: okupacinė vokiečių valdžia, viešai beprade-

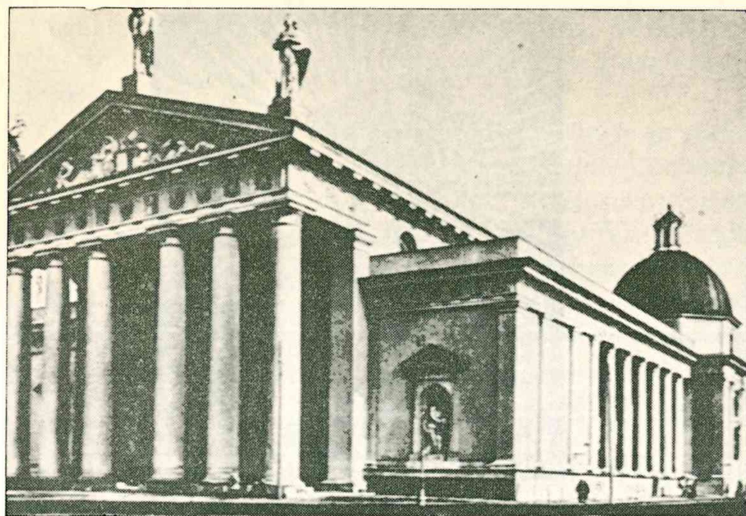
danti reikštis Lietuvos Valstybės Taryba ir slapta lenkų Taryba, su kuria tesiskaitė vieni lenkai. Kadangi lenkų Taryba veikė slaptai, tai vyskupo ingreso metu nenorėjo pasirodyti viešai katedroje garbės vietose; kad negalėtų ir Lietuvos Valstybės Taryba pasirodyti katedroje viešai ir oficialiai, lenkiškoji kapitula atsisakė duoti Lietuvos Tarybos nariams garbės vietas katedroje. Dėl tos priežasties Lietuvos Taryba oficialiai vyskupo ingrese nedalyvavo.

Tuojau iškilo ir antras klausimas: kokia kalba per ingreso iškilmes katedroje bus skaitomas Šv. Tėvo raštas apie vyskupo paskyrimą ir kokia kalba pats vyskupas pirma prabils į susirinkusius katedron. Žinoma, lietuviai nori, kad pirmoji kalba būtų lietuviška, lenkai—kad lenkiška. Lietuvos vyriausybės galva A. Voldemaras daro į vyskupą dideliausią spaudimą ir reikalauja kalbėti lietuviškai; lenkų atstovai praneša, kad jeigu vyskupas pirma prabils lietuviškai, tai katedroje bus sukeltas didžiausias triukšmas, ir vyskupas bus išniekintas. Štai tau ir padėtis! Protas ir artimo meilė čia rodo aiškų kelią, bet šių kelrodžių šiuo atveju čia niekas nepaiso—čia veikia savimyla ir aistros.

Vyskupas patvarko, kad Šv. Tėvo raštas būtų perskaitytas lotynų, lenkų, lietuvių ir gudų kalbomis, tačiau raštą skaitąs kapitulos narys gudų kalbą apleidžia. Pats vyskupas pirma prabyla lenkiškai, o paskui lietuviškai. Taip padarydamas, jis apsaugoja katedrą ir savo asmenį nuo bereikalingo išniekinimo, bet nepatenkina Lietuvos laikinosios Vyriausybės pirmininko norą.

Visi tie dalykai taikos ir meilės pilną vyskupo širdį labai skaudina. Juk jis tos vietos nenorėjo, nuo jos bėgo įvairiais būdais! Jis atėjo čia ne garbės trokšdamas, bet nusileidęs prašantiems, kad patarnausiąs geram tikslui. O tačiau pati iškilmingiausia jo šiose pareigose diena, ingreso diena, virsta jam kartumo ir liūdesio diena.

Po ingreso iškilmių ruošia vyskupui priėmimą katedros kapitula, slaptoji lenkų Taryba ir Lietuvos Valstybės Taryba. Tų vaišių metu visi prisako daug gražių kalbų, o vyskupas

Gražuolė Vilniaus katedra, kurios šeimininku Ark. Jurgis Matulevičius buvo 7 metus.

---

turi progos supažindinti svarbiausius Vilniaus piliečius su savo pažiūromis ir leidžia jiems pajusti savo širdies kilnumą. Jojo ramumas, gilios mintys, giedri nuotaika, nuoširdus atvirumas, taurus humaniškumas užbūrė aplink jį susirinkusius. Visi suprato, kad turi reikalą su garbingu asmeniu, kad jis neturi jokios užpakalinės minties panaudoti religiją kuriam nors pašaliniam tikslui—politikai, partijai ar tautinėms rietenoms. Jis bus ne ministeris, bet vyskupas. Jis stiprins visus gyvenimo kovoje; jis padės tą kovą kovoti, bet su viena sąlyga—reikalas turi būti teisingas ir priemonės turi būti garbingos. Ir taip ingreso proga susidaręs įtempimas atslūgsta—naujasis vyskupas pradeda rūpintis savo vyskupija.

Aušros Vartų Marijos paveikslas.

Bet kokios čia baisios darbo sąlygos! Su savo vyskupijos tikinčiaisiais jis negali net raštu susisiekti, nes ji suskaldyta bekovojančių frontų: bolševikų—lenkų, lietuvių—lenkų, bolševikų—vokiečių, vokiečių—lenkų, lietuvių—lenkų. Pats Vilniaus miestas eina iš rankų į rankas, ir valdžios nuolat keičiasi. Pradėdamas valdyti vyskupiją, vyskupas randa vokiečių kareivių valdžią; Naujiems Metams ateina į miestą bolševikai ir šeimininkauja iki Velykų; juos pakeičia lenkai, šiuos vėl bolševikai, paskui ateina lietuvių kariuomenė, kuri

išbūna ten apie šimtą dienų. Galop Želigovskio „sukilimas", klastingai sulaužęs lietuvių—lenkų susitarimą, ir Vilniaus miestas ir apylinkės su savo lietuviu vyskupu įjungiamas į Lenkijos valstybę.

Sunku vyskupui buvo prie bolševikų, kurie ir jo rūmus buvo užėmę, ir moteris—komisares ten apgyvendinę, ir kratas pas jį darė bei jį suimti grąsino. Tačiau didžiosios vyskupo Matulevičiaus kančios prasideda prie Lenkijos Vilnių galutinai prijungus. Dabar paleidžiama į darbą viskas Matulevičiui iš Vilniaus vyskupo sosto išgraužti: grąsinimai nužudyti, šmeižimas ir niekinimas laikraščiuose, neteisingi skundai Šv. Sostui, vertimas pasitarnauti tai ar kitai politinei partijai ir daug kitų negarbingų lenkų darbų. Štai vienas kitas iš daugybės.

Lenkams Vilniuje gerokai įsitvirtinus, į Vilnių atvyksta Lenkijos prezidentas su dideliu būriu palydovų. Iškilmes tvarkąs komitetas tuojau prašo vyskupą ta proga atlaikyti katedroje pamaldas. Tuo pačiu laiku pas vyskupą ateina du Vilniaus katedros kapitulos prelatai ir vyskupui pareiškia, kad jeigu jis ateis į katedrą laikyti mišių, tai bus užmuštas arba sužeistas. Čia pat juodu klausia, kas šiai nelaimei įvykus turės mišias laikyti. Kokia dabar vyskupo padėtis? Eis—gręsia mirtis. Neis—bus tuojau lenkų apšauktas, kad niekina krašto vyriausybę. Vyskupas Matulevičius tuojau supranta, kokios jam statomos pinklės, ir tiems negarbingiems ponams griežtai pasako, kad mišias katedroje pats laikys, o jei kas prieš jį ranką pakels, ir jis dėl gyvybės netekimo ar sužeidimo nebegalės mišių pradėti ar jų pabaigti, tai iš anksto suspenduojamas tas kunigas, kuris jas laikys. Šito griežto vyskupo parėdymo užteko, kad lenkų sumanymas įvelti jį į pinkles buvo sugriautas.

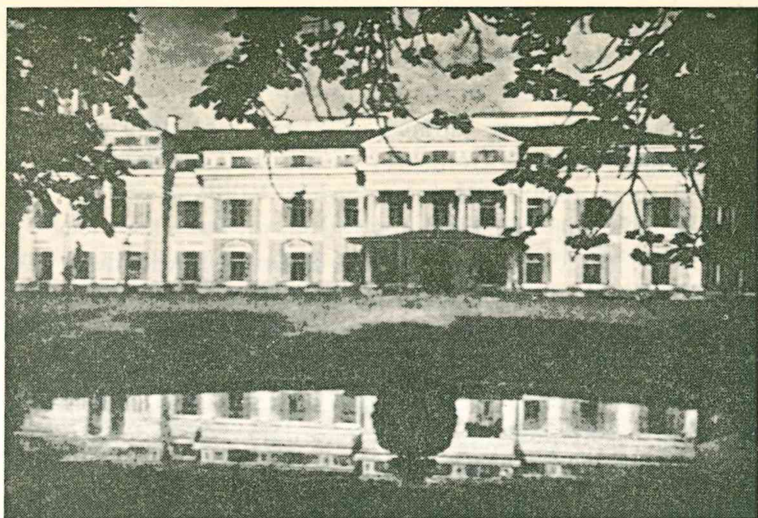
Stengėsi lenkai vyskupą įpainioti ir į partines rietenas. Dar Želigovskio valdžiai esant Vilniuje, ateina pas vyskupą kraštą valdančio komiteto pirmininkas, kairiųjų pažiūrų žmogus, ir prašo vyskupą iškelti iš Vilniaus miesto jam priešingos partijos kunigą, o jo vieton atkelti kitą, kuris jam atrodo

palankesnis. Vyskupas jo prašymą negali patenkinti. Po kurio laiko ano pirmininko vietą užima kitas, kitos partijos žmogus. Ir šis ateina pas vyskupą tuo pačiu reikalu, tik jau šis prašo priešingo dalyko—padėti jam sustiprinti kitą partiją vėl perkilnojant kunigus. Ir šito pono prašymo vyskupas patenkinti negalėjo—jis paaiškina išdidžiam lenkų generolui, kad ne bažnyčios uždavinys rūpintis partijų reikalais.

Prie vyskupo rūmų lenkai apgyvendina šnipus—seklius, kurie dieną ir naktį turi žiūrėti, kas pas vyskupą lankosi, su kuo jis palaiko ryšius, su kuo draugauja. Pas ką jis pats lankosi. Vyskupas apie tą dalyką žino, ir tas jį labai skaudina.

Galop jis pradedamas šmeižti ir kolioti lenkų spaudoje. Apie jo veiklą pradedama skelbti įvairiausių prasimanymų—kad jis skriaudžiąs lenkų kunigus, duodamas jiems blogiausias parapijas, o lietuviams geriausias ir tai tokias, kur nėsą nė vieno lietuvio, kad lenkams kunigams neleidžiąs studijuoti Vilniaus universitete, bet siunčiąs juos iš miesto, kad vadovaująs visai lietuviškai veiklai Vilniaus krašte ir t.t. Betrūko pasakyti, kad vyskupas Matulevičius tuojau atidarys kažkur esantį ir jam tik vienam težinomą ginklų sandėlį, ir visa lenkų valstybė išlėks į orą. Per spaudą šmeiždami vyskupą, lenkai siekė nustatyti prieš jį žmones; tuo pačiu laiku atskiri asmenys, organizacijos ir šiaip visokiais vardais prisidengę lenkų veikėjai siuntė į Romą popiežiui skundą po skundo.

Kodėl gi lenkai vyskupo Matulevičiaus nekentė? Gi todėl, kad jis buvo lietuvis ir atsisakė per bažnyčią lenkinti kitas to krašto tautas, būtent, lietuvius ir gudus, kurie sudaro Vilniaus krašto gyventojų daugumą. Jis skiria lenkiškoms parapijoms lenkus kunigus, lietuviškoms—lietuvius, gudiškoms—gudus, o mišrioms stengiasi paskirti tokį kunigą, kuris mokėtų visas tikinčiųjų kalbas ir jiems galėtų teikti religinius patarnavimus jiems suprantama kalba. Jis ypač užtaria iki šiol labai skriaudžiamus gudus, leisdamas jiems vartoti bažnyčioje gudų kalbą ir neleisdamas jų lenkinti. Jam apleidus Vilnių, lenkai vėl pradėjo kišti kalėjiman jų kunigus, drausti jų kalbą ir kitaip juos skriausti.

Verkų, Rūmai kuriuose Arkivyskupas J. Matulevičius buvo įsteigęs našlaičių prieglaudą. Čia dirbo pirmosios N. Pr. Švč. P. Marijos Seserys.

Kuo jis atsilygina?

Kaip elgiasi vyskupas Matulevičius su savo šmeižėjais, kurių tarpe yra ir jo žinioje esančių kunigų, ir jis apie tai žino? Jis niekam nekeršija ir nieko nenubaudžia, nors galėtų, ir yra už ką. Jis bloga stengiasi nugalėti geru. Jo širdžiai svetimas kerštas ar neapykanta. Jis nori būti meilės, vienybės ir teisybės apaštalas tame aistrų apsėstame žemės kampelyje, tačiau fizinę jėgą turinčios piktos pajėgos neleidžia jam nė pajudėti—kiekvienas jo žingsnis lydimas įtarinėjimų, šmeižtų, trukdymų. Jis jaučiasi kaip kalėjime uždarytas, ir labai kenčia. Apie tai liudija visi jo laiškai ir visi, kurie buvo arti jo.

Nors skundai prieš jį plaukia į Romą, tačiau popiežius, nors ir paties Matulevičiaus maldaujamas, jo iš Vilniaus nepaleidžia. Kai jis 1923 m. buvo nuvykęs į Romą duoti

apyskaitos, vēl maldavo jį iš pareigų atleisti. Jo priešai—šmeižējai jau buvo tikri, kad savo tikslo galų gale pasieks. Bet popiežius vyskupą Matulevičių, kurį jis asmeniškai pažinojo iš tų laikų, kai pats buvo nuncijumi Varšuvoje, vēl prašo vykti į Vilnių. Ir taip, didžiausiam vyskupo priešų nusiminimui, vyskupas Matulevičius vēl Vilniuje. Tada lenkai sugalvoja vēl naują pinklę Matulevičiui iš Vilniaus išvilioti—jis gauna pasiūlymą būti lenkų katalikų universiteto Liubline rektoriumi. Žinoma, jis atsisako ir laukia valandos, kada galēs šią kančių vietą apleisti, nes čia joks žmoniškas darbas neįmanomas, kadangi tarp jo ir visuomenēs yra pastatyta kinų siena.

Bet tos valandos dar teko ilgai laukti. Lenkijos vyriausybei sudarius su Apaštalų Sostu konkordatą ir ta proga Vilniaus vyskupiją padarius arkivyskupija, vyskupui Matulevičiui buvo aišku, kad lenkų valdžia nesutiks, kad jis taptų Vilniaus arkivyskupu. Jis naudojasi ta proga ir vēl prašo Šv. Tēvą jį iš pareigų atleisti. Šį kartą jis išklausomas ir tyliai apleidžia Vilnių, išvykdamas į Romą. Iš ten atsisveikina vyskupiją trumpu laišku, kuriame yra ši vieta: „Myliu visus žmones. Nesuprantu, kaip galima sutaikinti ir širdy sutalpinti Dievo meilę ir artimo neapykantą. Prašau Dievą, kad žmonēs ir man atleistų ir dovanotų, nes dažnai buvau jų pykčio ir kitų blogų darbų priežastis".

Lenkams išsišokēliams vyskupas Matulevičius—litvomanas, o tokiems pat demagogams lietuviams (jų, ačiū Dievui, tebuvo tik vienas kitas) jis—polonofilas. Gi vyskupas Matulevičius nebuvo nei vienas nei antras, —jis buvo tik kilnus krikščionis, žmogaus naturalinių teisių saugotojas. Kad jis tragiškiausia asmenybē Vilniaus vyskupų soste—kaltas ne jis pats, bet susidējusios baisios aplinkybēs. Kiekvienoje kitoje vietoje vyskupas Matulevičius būtų buvęs labiausiai vertinamas ir mylimas vyskupas. Vilniuje jis buvo tik kankinys.

2. POPIEŽIAUS ATSTOVAS

Išsilaisvinęs iš Vilniaus nelaisvės, vyskupas Matulevičius nuvyko į Romą pas savo sielos kūdikius—marijonus. Dabar jau jis tikėjo, kad galų gale atėjo ta valanda, kada jis galės ramiai atsidėti savo kongregacijos darbams—gyventi taip, kaip jo siela senai trokšta, ko jis ilgisi nuo pat savo jaunystės. Tačiau ir šį kartą jo troškimas neišsipildys—šv. Tėvas jam skiria vėl sunkų ir painų darbą—sutvarkyti Lietuvos Bažnyčios provinciją ir atpainioti susipainiojusius Lietuvos ir Šv. Sosto santykius.

Šv. Tėvas Vilniaus vyskupą—kankinį paaukština, suteikdamas jam arkivyskupo titulą ir paskirdamas Apaštališkuoju Lietuvos Vizitatoriumi su labai plačiais įgaliojimais. Tai įvyko 1925 m. rugsėjo mėn. 1 d. Su ta misija jis greit atvyksta į Kauną.

Sostinė pasitinka...

Laikinoji sostinė pasitinka jį be didelio entuziazmo—kažkas trukdo net surengti jam iškilmingą ir triukšmingą sutikimą. Bet minios žmonių suplaukia prie stoties, nors jų niekas ir neragino ir specialiai neorganizavo. Oficialioji Lietuva sutinka jį oficialiai. Ir viena ir antra pusė nujaučia, kad reikės pradėti tvarkyti tokį reikalą, prie kurio supainiojimo prisidėję asmens dar tebeužima visuomenėje įtakingas vietas. O čia dar taip nesenai atsirado ir Lietuvoje siauragalvių, kurie, Šv. Sostui sudarius konkordatą su Lenkija, pradėjo plūsti Šv. Tėvą, kad ir jis nuskriaudęs Lietuvą—atidavęs lenkams Vilnių. Ta proga teko ir vyskupui Matulevičiui—ir jis buvo kaltinamas daugiau tarnaująs Romai, negu Kaunui. Pasigirdo priekaištų, kad vyskupas Matulevičius blogai padaręs Vilnių palikdamas—jis turėjęs ten likti net savo kraujo kaina. Lengva garsiai patriotiškai šūkauti, jeigu žinai, kad tau negręsia joks pavojus. Kad toks elgesys negarbingas, kas čia taip greit supras, ypač jei tas šūkautojas užima dar kokią aukštą vietą ar pajėgia laikraščiui demagogiškų straipsnių parašyti. Juk bešališkai galvojant viskas taip aišku—lyg vienas Matulevi-

čius, kad ir vyskupu būdamas, galėjo vienu rankos mostelėjimu visus lenkus padaryti lietuviais arba savo ten pasilikimu priversti lenkus grąžinti Lietuvai Vilnių.

Žino tas nuotaikas ark. Matulevičius, žino jas ir Šv. Tėvas. Abiejų širdys skauda, kad katalikiškos Lietuvos santykiai su Šv. Sostu taip grubiai suardyti. Tas reikalas rūpi Matulevičiui dar jam tebesant Vilniuje—jis ragina Lietuvos vyriausybę skubinti daryti konkordatą. Dievo Apvaizdos surėdymu jam pačiam teks tas darbas. Jis jo nepabaigs, bet padės pagrindus, nuties kelius ir išsklaidys nesusipratimų priežastis.

Pasitikėjimas nebuvo apviltas

Paskirdamas ark. Matulevičių savo nepaprastu pasiuntiniu Lietuvon, Šv. Tėvas didžiai pagerbė ne tik arkivyskupą Matulevičių, bet ir lietuvių tautą. Yra sakoma, kad niekas savo tėvynėje (tautoje) nėra pranašas. Ir Apaštalų Sostas savo atstovais siunčia ne tos pačios tautos žmones. Šį kartą gi staigmena—į Lietuvą atsiunčiamas lietuvis. Ir dar tokiu laiku, kai santykiai įtempti. Tas tik rodo, kaip Šv. Tėvas pasitikėjo ark. Matulevičiumi ir kartu lietuvių tauta. Tas pasitikėjimas nebuvo apviltas.

Ark. Matulevičius pradeda darbą tyliai ir kantriai. Jis tariasi su Lietuvos valdžios žmonėmis, su to laiko Lietuvos vyskupais, su pavieniais katalikais veikėjais. Tų pasikalbėjimų tikslas—išklausyti visų nuomones, abejojimus, suteikti paaiškinimų visais klausimais, kuriais sklinda klaidingos žinios. Per trumpą laiką ark. Matulevičiaus tyli ir rami veikla duoda savo vaisius—atsiranda pasitikėjimas vienų kitais, atslūgsta įtempimas. Jis gali sudaryti Lietuvos Bažnytinės provincijos plano projektą ir su juo vyksta į Romą. Žinantieji tvirtina, kad Šv. Tėvas pritaręs viskam, ką ark. Matulevičius pasiūlęs ir nepadaręs jokių pakeitimų. Ir taip Lietuvos teritorijoje atsiranda penkios vyskupijos; Lietuvos bažnytiniai reikalai dabar jau bus tvarkomi vyskupų, priklausomų tiesioginiai Šv. Sostui,-visi ryšiai su svetimais vyskupais panaikinami. Šitas istorinis aktas skelbiamas 1926 m. balandžio mėn. 25 d. Tai yra Lietuvos Bažnytinės Provincijos gimimo diena.

Bet tuo tarpu vyksta partijų rungtynės seimo rinkimų proga. Bažnytinės provincijos sudarymą kairiosios partijos naudoja kaip agitacijos arkliuką prieš dešiniąsias, kurios ikišiol buvo valdžioje. Mėginama įbauginti žmones, kad dabar jau kuo ne galas Lietuvos nepriklausomybei. Nors ark. Matulevičiaus asmuo viešai nešmeižiamas, tačiau jo darbas sąmoningai peikiamas ir piktam tikslui naudojamas. Ir vėl už padarytą gerą Matulevičiui atsimokama blogu. Atrodo, kad šis vyras yra gimęs tik kentėti. Vos pabaigė Vilniaus kančias, dabar skaudinamas savo tautiečių!

Bet jo kantrybė neišsemiama, jo gerumas neišmatuojamas, jis niekam pikto žodžio netaria. Neabejotina, kad jis meldžiasi ir prašo Visagalio išminties tiems, kurie nepajėgia tiesos pamatyti arba ir matydami ją neturi drąsos prie jos prisipažinti. Piktos valios žmonės jam išspaudžia ašaras, bet negali palaužti jo valios ištesėti gerame ir įstumti jį į nusiminimą.

Kairiesiems atėjus prie valdžios vairo, sąlygos tęsti darbą labai pasunkėja. Jis dabar turi reikalą ne tik su nepalankiais, bet su priešingai jo misijai nusistačiusiais žmonėmis. Viltis sutvarkyti Lietuvos santykius su Šv. Sostu, atrodo, lyg išnyko...

Amerikon!

Ark. Matulevičius dabar nutraukia savo darbą Lietuvoje ir vyksta į Ameriką, į tarptautinį Eucharistinį Kongresą Čikagoje (1926 m. birželio mėn. 16-20 d.d.). Jį ten traukia ne tiek didingos iškilmės, bet svarbiausia noras aplankyti savo vienuolijos namus, susipažinti su Amerikos lietuviais, sustiprinti jų tautinę ir religinę dvasią.

Kongresui pasibaigus plaukia prašymai iš visų kampų ir ark. Matulevičius pradeda lankyti lietuvių parapijas. Ir taip tris mėnesius jis skuba iš vienos į kitą. Sako pamokslus, laiko pamaldas, laimina, kalba salėse, lanko net sporto pramogas. O čia vidurvasaris, karščiai spaudžia paskutinį prakaito lašą. Jis pervargęs, bet visiems giedras ir malonus.

Jis palieka Amerikos Lietuvai ne tik gražų prisiminimą, bet ir amžiną paminklą-Marian Hills berniukų kolegiją, kuri

vēliau persikelia į Marianapolį, užleisdama vietą kitam lietuviškam židiniui—Marijonų kunigų seminarijai. Tai buvo paskutinis ark. Matulevičiaus patarnavimas Amerikos Lietuvai. *Amžinybēn!*

Grįžęs į Kauną, jis dar sulaukia tos valandos, kada pasikeitusi Lietuvos vyriausybē sutinka tartis su Šv. Sostu konkordato sudarymo ir santykių užmezgimo reikalais. Arkivysk. Matulevičius skubiai ruošia sutarties projektą ir 1927 metais sausio mēn. jau išsiunčia į Romą. Tačiau tą patį vakarą jis suserga ir nepakēlęs operacijos 1927 m. sausio mēn. 27 d. miršta. Atsigulē poilsiui turēdamas tik 56 metus.

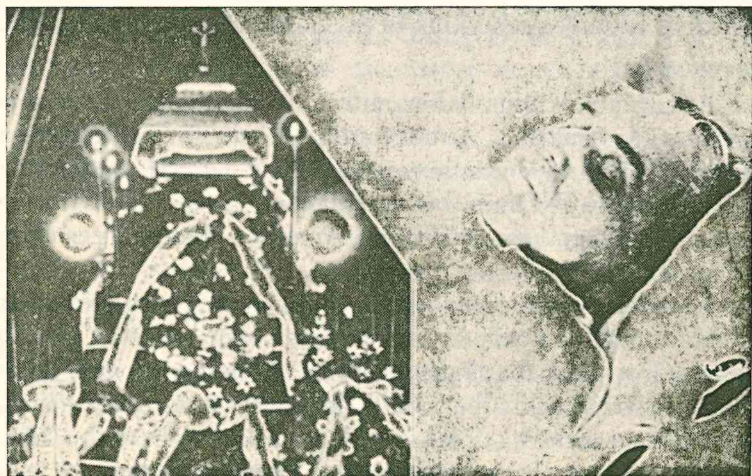
Jo sielą palydi amžinybēn ašaros ir maldos...

Gaudžia visų Lietuvos bažnyčių varpai.

Jį lanko karste visų amžių, užsiēmimų ir išsilavinimų žmonēs. Lanko tikintieji ir netikintieji. Buvę priešai ir draugai.

Vatikanas sutinka žinią su žodžiais: „Tai baisi nelaimē!"

Jį palydi į kapą visa Lietuva su pirmuoju savo piliečiu Respublikos Prezidentu priešaky.

Dešinēje: Ark. J. Matulevičius mirties lovoje ligoninēje; kairēje: karste Kauno Katedroje.

IV KURIA LIETUVIŠKUS VIENUOLYNUS

Be Matulevičiaus kunigo, vyskupo, Šv. Tėvo Atstovo, profesoriaus ar pamokslininko yra dar Matulevičius vienuolis ir Matulevičius lietuviškų vienuolynų tėvas. Pažiūrėkime tat trumpai, kokias vagas jis yra išvaręs šituose Dievo laukuose ir kaip Dievas palaimino šias jojo pastangas.

1. MARIJONŲ ATGAIVINTOJAS

Žinome, kad šalia paprastojo krikščioniškojo gyvenimo būdo, kuriuo gyvena visi Kristaus sekėjai, vykdydami Dievo įsakymus, yra dar krikščionių pasauly žinomas ir kitas gyvenimo būdas, kuriuo gyvendami žmonės nesitenkina tik Dievo įsakymų pildymu, bet savo laisva valia imasi vykdyti ir Evangelijos patarimus. Šitas gyvenimo būdas yra *vienuoliškasis gyvenimas.* Jis paties Kristaus nurodytas ir paliktas Bažnyčiai, kuri visados reikalinga Dievo tarnybai atsidėjusių žmonių. Iš kitos gi pusės, pasauly visada buvo ir bus žmonių, kurių širdies troškimas yra eiti Evangelijos patarimų keliais. Tos rūšies sieloms nepakanka nedaryti to, kas draudžiama, bet jos nori išsižadėti ir to, kas leidžiama. Prie šios rūšies žmonių priklausė ir a. a. ark. Matulevičius.

Kada J. Matulevičius pradėjo galvoti apie vienuolišką gyvenimą, iš esamos paskelbtos medžiagos nustatyti sunku. Yra tik aišku, kad gana jaunas dar būdamas—gal net vos tik gavęs kunigo šventimus. Nėra abejonės, kad jo mintis tapti vienuoliu galutinai subrendo Šveicarijoje, kur jis buvo nuvykęs dar mokytis, pabaigęs kunigų seminariją, ir kur jis pirmą kartą susipažino su Vakarų Europos vienuolynais ir susitiko su vienuoliais, savo profesoriais.

Sąmokslas

Bet kaip savo širdies troškimą patenkinti? Kur žingsnius kreipti?

Lietuvos Bažnyčia ir jos vienuolynai pergyvena skaudžią rusų priespaudą. Po 1863 m. sukilimo Lietuvoje ir Lenkijoje

rusų valdžia daug vienuolynų uždarė, naujų steigti neleido, o tuos, kuriuos paliko, pasmerkė išmirti, nes neleido priimti naujų kandidatų. Tokiam likimui buvo palikti pranciškonai Kretingoje ir marijonai Marijampolėje.

Kun. Matulevičius tėvus Marijonus pažįsta, nes juk Marijampolė yra jo gimtoji parapija. Vaikas būdamas girdėjo apie juos suaugusius kalbant; dar jie jį pakrikštijo, poterių mokė. Bet dabar, kada kun. Matulevičius galvoja tapti vienuoliu, senoji Marijonų vienuolija beturi tik vieną vienuolį, tėvą Senkų. Jis jau senas; su jo mirtimi baigiasi visa Marijonų vienuolija.

Bet juk už carų Rusijos sienų yra daugybė vienuolynų, senų, plačiai šakas išplėtusių ordinų, garsių mokslininkais, rašytojais, pamokslininkais, profesoriais ir šventaisiais. Jėzuitai, domininkonai, pranciškonai, benediktinai...

Pasirinkimas didžiausias. Bet ir stabdis yra didelis. Viename laiške paskutiniam gyvam marijonui Matulevičius rašo: „Aš nuo senai jaučiu patraukimą į tobulesnį gyvenimą. Tik man gaila buvo apleidus mūsų krašte bažnyčią, kur tiek darbo yra, o darbininkų tiek maža, keliauti į svetimas šalis; taigi taip ir pasilikau". Štai kur paslaptis—Matulevičius yra lietuvis patriotas, nes jis idealistas. Jis nori būti vienuolis, Kristaus karys, tačiau jis nori savo jėgas aukoti lietuvių tautai, ją mokydamas ir dorindamas. Ir taip po ilgų svarstymų, nėra abejonės, po ilgų ir stiprių išgyvenimų jam subręsta mintis pamėginti slaptai atgaivinti jau karste gulinčią Marijonų vienuoliją. Tą pasiryžimą jis padaro jau būdamas Petrapilio Dvasinės Akademijos profesoriumi.

1909 m. vasaros atostogų prof. Matulevičius vyksta į Marijampolę ir paskutiniam marijonų vadovui tėvui Senkui išdėsto savo sumanymą: slaptai atnaujinti Marijonų vienuoliją ir ją perorganizuoti taip, kad slaptumas būtų galima išlaikyti. Svarbiausia gi kliūtis slaptumui išlaikyti buvo marijonų dėvimas rūbas—baltas abitas. Tėvas Senkus prof Matulevičiaus sumanymą priima su dėkingu džiaugsmu—kaip iš dangaus atneštas—ir įgalioja jį vykti į Romą tartis dėl senosios regulos

pritaikymo naujoms sąlygoms ir prašytis, kad jam pačiam leistų daryti įžadus be novicijato atlikimo. Prieš vykdamas į Romą, kun. Matulevičius dar pasirūpina savo sumanymui ir Varšuvos vyskupo pagelbininko Ruškevičiaus, tada slaptų vienuolynų Rusijos sienose globėjo, palankų pritarimą.

Roma sutinka sumanymą palankiai: leidžia atnaujinti vienuoliją, pakeisti baltą abitą paprasta kunigo sutana, daryti ne iškilmingus, bet paprastus įžadus, pertvarkyti senus marijonų įstatus pagal naują bažnytinę teisę, kun. Matulevičiui daryti įžadus, o kun. Būčiui stoti į atnaujintos vienuolijos novicijatą.

Sugrįžus iš Romos, kun. Senkus, kun. Matulevičius ir kun. Būčys vyksta į Varšuvą, kur vyskupo Ruškevičiaus namų koplyčioje kun. Matulevičius padaro įžadus, o kun. Būčys priimamas į novicijatą. To įvykio atatinkamas aktas surašomas 1909 m. rugpiūčio mėn. 29 d. Tai buvo Marijonų vienuolijos atnaujinimo pradžia.

Šnipai ant kulnų...

Po atostogų į Petrapilį sugrįžo du profesoriai: kun. J. Matulevičius ir kun. P. Būčys. Išore tie patys, bet pasiryžimais ir siekimais ne tie patys—abu slapto vienuolyno nariai. Ir taip pačioj carų Rusijos sostinėj, iš kurios ėjo visas katalikų skriaudimas ir vienuolynų marinimas, organizuojamas tiems piktiems sumanymams ryžtingas pasipriešinimas. Dabar kun. Matulevičius pertvarko įstatus ir ieško savo darbui naujų talkininkų.

Ir jų jis randa—jam į talką pasižada ateiti visa eilė jaunų idealistų kunigų. Bet kaip juos paruošti naujiems uždaviniams? Rusų šnipai tuoj susęks, ir galas viskam. Dabar kun. Matulevičiaus ir atsakomybė didelė, nes jis jau naujai besikuriančios vienuolijos vadovas, kadangi paskutinis senųjų marijonų viršininkas jau miręs.

Greit paaiškėja, kad Petrapily novicijato išslapstyti ilgai nepasiseks—jau yra ženklų, kad rusų šnipai aptiko pėdsakus. Tad ką daryti? Išsižadėti pradėto darbo ar keltis už Rusijos

sienų? Kun. Matulevičius pasirenka antrąjį kelią-ryžtasi kurtis Šveicarijos Friburge, katalikų universiteto pašonėje. Tai įvyko 1911 m. rudenį.

Jis tuoj atsisako iš Dvasinės Akademijos profesoriaus pareigų, tuo žygiu nepaprastai visus nustebindamas. Niekas nežinojo ir suprasti negalėjo, kodėl prof. Matulevičius atsisako ne tik dabar garbingos ir patogios profesoriaus vietos—jis visos akademijos jaunimo mylimas ir ant rankų nešiojamas profesorius—bet ir beveik tikro galimumo prie pirmos progos tapti vyskupu. Iš tikro, kun. Jurgis Matulevičius tada daro didelę auką—atsisako aiškios ir garbingos ateities, o renkasi neaiškią, sunkią, pilną vargo ir skausmo. Bet ką Dievas pasirinko savo įrankiu, tam Jis duoda ir įkvėpimo, ryžtumo bei jėgos.

Dabar jau visas atgimstantis Marijonų vienuolynas Friburge; čia jo vyriausias vadovas, čia novicijatas; jame didokas būrys būsimųjų vienuolijos narių—kunigų ir brolių. Čia pat universitetas, o jame tada ir didelis būrys lietuvių studentų, būsimų nepriklausomos Lietuvos vertingų darbininkų. Kad niekas neįtartų, jog čia organizuojamas vienuolynas, marijonų novicijatas pavadinamas „studijų namais". Bet jie kažkaip užkliūva vienam profesoriui ir jis praneša Romai, kad ten esą kažkas įtartino. Bet Roma žino, kas čia dedasi, ir rūpestingą profesorių greit nuramina.

Naujos viltys

Šioje naujoje vietoje kun. Matulevičius visa siela atsiduoda naujos kongregacijos reikalams. Jis galvoja apie ateitį, būsimus darbus ir darbų būdus, rašo instrukcijas. Bet svarbiausia, jis formuoja jau dabar skaitlingo būsimų marijonų būrio dvasią ir papročius. Jis jiems perduoda jo norimos sukurti vienuolijos viziją. Tat jis pats išauklėjo pirmąją tėvų marijonų kartą.

Po poros metų darbo Friburge kun. Matulevičius jau turi gerokąą būrį kunigų vienuolių ir dabar jau pats laikas dairytis darbo lauko. Grįžti visiems į Rusiją buvo pavojinga. Jo akys nukrypsta į Amerikos lietuvius išeivius. Jis ten 1913 m. ir

nuvyksta su keliais tėvais marijonais. Vietos vyskupui leidus, Chicagoje įkuriamas pirmasis marijonų namas ir novicijatas. Iš tos mažytės sėklos per 25 metus išaugo šakota Marijonų Kongregacijos Amerikos Provincija.

Didysis karas marijonų vienuolyno augimą Friburge sustabdė. Jo nariai pamažu išvažinėjo, vieni į Lietuvą, kiti į Lenkiją. Ir pats kun. Matulevičius grįžęs iš Amerikos atsirado Varšuvoje. Ten atsirado ir lenkai marijonai iš Friburgo. Vokiečiams okupavus tuos kraštus, nebeveikė ir prieš vienuolynus išleisti rusų įstatymai. Ta proga naudojasi kun. Matulevičius ir Varšuvos priemiestyje Bielianuose organizuoja pirmąjį Marijonų Kongregacijos namą Lenkijoje. Jame jis pats praleidžia visą karo metą ir nutiesia lenkų marijonams stiprius dvasinius pagrindus.

Bet jam labai rūpi ir lietuviai marijonai, kurių dalis prasimušė į Lietuvą. Mėginimai patekti į Lietuvą vis nesekmingi —vokiečių karinės įstaigos neduoda leidimų. Galop 1918 m. kovo mėn. vyskupui Matulevičiui pavyksta išgauti iš vokiečių leidimą atvykti į Kauną. Pakeliui Vilniuje kun. Matulevičių pasiekia jam labai nemalonus gandas, kad jis siūlomas į Vilniaus vyskupus. Įprašęs vyskupą Karevičių jo kandidatūros neremti, jis skuba į Marijampolę ir čia visas pasineria į darbus—organizuoja pirmąjį Marijonų Kongregacijos namą Lietuvoje ir visaip padeda to meto Marijampolės lietuviams veikėjams kurti atbundantį lietuvišką gyvenimą. Jis čia visiems vyriausias ir tėviškiausias patarėjas, paslaugus jaunimo globėjas ir mokytojas, autoritetingas tarpininkas tarp lietuvių visuomenės ir dar tebesančios krašte vokiečių valdžios. Jis čia visų gerbiamas, visų mylimas, kiekvienam prieinamas, visiems kuo tik gali padedąs. Saviesiems gi marijonams jis didžiausia pagalba besiorganizuojant į vienuolišką bendruomenę.

Tačiau visas kun. Matulevičiaus gyvenimas taip klostosi, kad džiaugsmingų valandų jo gyvenime daug nebus—jo dalia yra vargas, skausmas, įtemptas darbas, nuolatinis rūpestis kitais, atsakingos pareigos ir nuolatinis palydovas... liga. Ir

dabar Marijampolėje atsiradęs jis tikisi jau galėsiąs visas savo pajėgas aukoti kongregacijai ugdyti, jos veikimui organizuoti ir pats toje bendruomenėje kaip vienuolis tyliai gyventi. Jau rodėsi dabar pradės pildytis jo širdies troškimas. Nesenai ir neilgai! Po kelių mėnesių jis jau pradeda vaikščioti labai skaudžiu Vilniaus vyskupo keliu. Savo kongregacijos vyriausiu vadovu jis pasiliks iki mirties, bet jos reikalais nuo šio laiko begalės rūpintis tik iš tolo, nes jo pečius jau slėgs kitos labai sunkios pareigos.

2. NEKALT. PRADĖTOSIOS ŠVČ. P. MARIJOS SESERŲ KONGREGACIJOS STEIGĖJAS

Carų Rusija bijojo ne tik vyrų vienuolių, bet ir moterų-ir moterų vienuolynai buvo sugniuždyti. Visoje Lietuvoje bebuvo likęs tik vienas išmirti pasmerktas benediktinių vienuolynas Kaune.

Lietuvaitės, norėdamos pasirinkti vienuolišką gyvenimo būdą, nebeturėjo nė vienos lietuviškos kongregacijos ir stojo arba pas lenkes, kurios ir rusų priespaudos laikais sugebėjo įsisteigti daug slaptų kongregacijų, arba vyko ieškoti prieglaudos pas kitas svetimas tautas. Kitos pasiekė Jungtines Amerikos Valstybes ir vėliau čia davė pradžią lietuvaičių vienuolynams (pav. Šv. Kazimiero Seserų Kongregacijos pirmosios pionierės).

Toji nenormali padėtis labai skaudino tikinčiųjų lietuvių patriotų širdį. Buvo jaučiamas gyvas reikalas turėti lietuvišką moterų vienuolyną. Didžiojo karo metu Petrapily buvo pradėta tuo reikalu šį tą daryti—buvo suburtas būrelis lietuvaičių Šveicarijos pauliečių pavyzdžiu į šv. Povilo Draugiją. Jos pasitarnavo tada į Rusiją pabėgusių lietuvių spaudos darbams. Vėliau grįžo nepriklausomon Lietuvon kartu su lietuviais pabėgėliais ir įsijungė į jau čia besikuriančią pirmąją lietuvišką seserų kongregaciją, kurios suorganizavimas yra vienas iš didžiųjų ark. Matulevičiaus darbų.

Arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus įsteigtosios N. Pr. Švč. P. Marijos Seserų Kongregacijos narių grupė 1936 metais Marijampolėje išleidžiant pirmąjį būrelį į Ameriką.

Pasisekus Šveicarijoje padaryti gerą pradžią atgaivintai Marijonų Kongregacijai, J. Matulevičius pradėjo galvoti kaip čia įsteigti kokią vienuolišką bendruomenę ir lietuvaitėms. Jau buvo bemanąs pradėti tą darbą Šveicarijoje: pagal jo sumanymą, lietuvaitės, norinčios būti vienuolėmis, turėjo vykti į Šveicariją ir ten pabaigusios novicijatą grįžti į Lietuvą dirbti katalikų visuomenės labui. Karas sutrukdė kun. Matulevičių tą sumanymą pradėti mėginti, tačiau jo prote ir širdy subrandinta mintis taps kūnu tuoj, kai tik jis padės koją ant lietuviškos žemės.

Jau žinome, kad jis skuba į Marijampolę 1918 m. pradžioje, kai tik išgauna iš vokiečių reikalingą leidimą. Čia atvykęs, šalia kitų darbų jis tuoj pradeda burti į vienuolišką bendruomenę į šį gyvenimą linkusias mergaites, rašo įstatus, pats yra jų pirmasis vienuoliškojo gyvenimo mokytojas, joms darbo laukų nurodytojas.

Lyg nujausdamas, kad nuo šios rūšies darbų jis bus greit atplėštas, tos kongregacijos pagrindus jis deda labai skubėdamas—po pusės metų viskas buvo tiek pastūmėta pirmyn, kad Seinų vyskupas Karosas jau gali ją kanoniškai įsteigti, tai yra duoti bažnyčios sutikimą pradėti Kongregacijai veikti. Ir taip 1918 m. spalių mėn. 15 d. buvo įkurta *Nekaltai Prad. Švč. P. Marijos Seserų Kongregacija.* Tai buvo pirmoji lietuviška seserų kongregacija nepriklausomoje Lietuvoje.

Ši kongregacija, kaip ir kiekviena kita vienuolių bendruomenė, turi bendrąjį ir specialųjį tikslą. Bendrasis tikslas yra vienas ir tas pats visų katalikų vienuolynų visame pasauly— tai yra Dievo garbė ir siekimas krikščioniško tobulumo. Gi kas liečia specialųjį tikslą, tai čia kiekvienas ordinas ar kongregacija jau skiriasi vienas nuo kito. Vienos vienuolių bendruomenės užsiima tik misijomis pagonių kraštuose, kitos misijomis tarp kitatikių, kitos tik ligonių slaugymu, kitos mokyklomis ir t. t. Dažniausiai įsipareigojama dirbti tik koks vienas darbas. Dėl tos priežasties ir yra daugybė įvairiausių vienuolynų.

Kurdamas šią pirmąją lietuvišką seserų kongregaciją, J. Matulevičius nuėjo kitais keliais. Jis nepanorėjo, kad ji spe-

cialiai užsiimtų tik kokiu vienu darbu, bet kad jos darbo laukas apimtų visas gyvenimo apraiškas, kur tik reikalinga paslaugi ranka ir į auką linkusi širdis; kad joje galētų rasti vietos žmonēs su įvairiausiais palinkimais, įvairiausiais talentais ir išsilavinimu; kad nē vienai mergaitei, kuri turi pašaukimą vienuoliškai gyventi, nebūtų užkirstas kelias ir vienuolyne būnant dirbti tą darbą, kuriam ji turi palinkimą ir pasiruošimą. Tat J. Matulevičius bandē kurti katalikiško veikimo kongregaciją plačiausia to žodžio prasme.

Ar jam pavyko? Ar jo vizija tapo kūnu? Ar jojo mintis tapo suprasta ir rado pasekējų? Norint atsakyti į šiuos klausimus, pirma reikia nors suglaustai peržvelgti jo sukurtos kongregacijos darbo laukus.

Kokius gi darbo laukus jis jai nurodē?

Švietimas ir auklējimas: vaikų katekizacija, vaikų darželiai, pradžios mokyklos, gimnazijos, įvairios amatų mokyklos, kursai, paskaitos.

Socialinēs globos darbai: ligoninēs, našlaičių ir senelių globa, pagalba skaitlingoms ir į vargą ar ligą patekusioms šeimoms.

Spausdintas žodis: rašymas, iš kitų kalbų vertimas, spausdinimas ir platinimas gerų knygų ir laikraščių.

Visuomeniškas veikimas: darbas įvairiose katalikiškose organizacijose: vaikų, moterų, mergaičių.

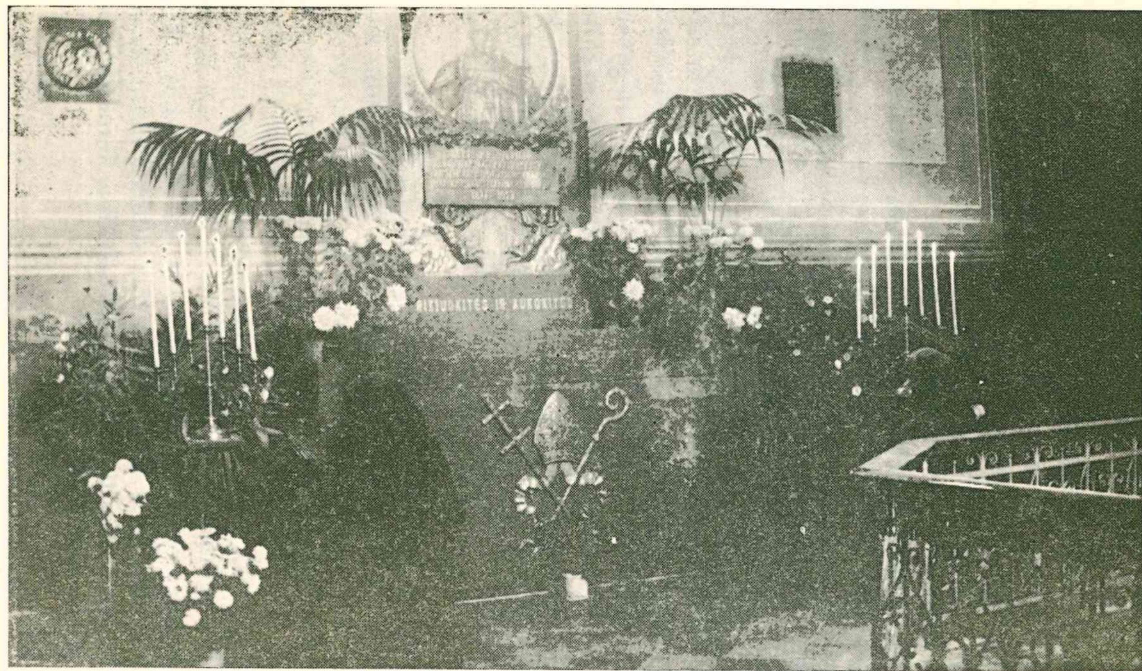
Iš šios trumpos darbo sričių apžvalgos labai aišku, kad šioje kongregacijoje galējo rasti sau vietą įvairiausio išsilavinimo ir įvairiausių palinkimų bei talentų žmonēs, ko steigējas ir siekē, nes jis norējo suburti kuo didžiausią būrį žmonių į vieną vietą, kad kongregacija būtų stipri ir tokiu būdu daugiau gero padaryti pajēgianti. Jei jis būtų užbrēžęs jai tik kurią vieną iš anksčiau išvardintų sričių, tai Lietuvos sąlygose ji nebūtų galējusi išaugti į didesnį ir stipresnį darbo vienetą.

Gyvenimas pateisino ark. Matulevičiaus lūkesčius. Nors Lietuvoje žmonēs prie moterų vienuolynų nebuvo pripratę, nes senaisiais laikais Lietuvoje maža jų yra buvę, tačiau gan-

das apie naujai įsteigtą vienuolyną plito ir kandidačių skaičius vis augo ir augo. Didėjant žmonių skaičiui, įvairėjo ir darbai. Ypač didelis susidomėjimas šia kongregacija pasireiškė paskutinį dešimtmetį, prieš paskutinįjį nelaimingąjį karą, tada, kada Lietuvoj prasidėjo didelis susidomėjimas popiežiaus Pijaus XI sukeltu nauju apaštalavimo sąjudžiu, vadinamu Katalikų Akcija. Mat, besirandant vis naujų katalikiško veikimo darbo sričių, reikėjo ir tam darbui atsidėjusių žmonių. Iš įvairių pusių kilo įvairių sumanymų. Vienas iš tokių buvo pradėti kurti vienuoliškais pagrindais bendruomenę, kurios nariai galėtų dirbti visuomeninį darbą naujausiomis jojo pasireiškimo formomis—ypač padedant katalikiškoms vaikų, mergaičių ir moterų organizacijoms ir spaudai. Ypač kad tai jau buvo pradėta daryti kituose kraštuose (Olandija, Vengrija). Šia proga vėl iš naujo buvo atkreiptas dėmesys į ark. Matulevičiaus kūrinį—N. Pr. Švč. P. Marijos Seserų Kongregaciją. Prisiminta, kad ark. Matulevičius tokią darbo sritį šiai kongregacijai yra numatęs ir kad nieko naujo steigti nebereikia. Visos naujos kongregacijos steigimo pradininkės greitai įsijungė į šią kongregaciją ir Katalikų Akcijos organizacijos greitai pajuto kongregacijos narių talką.

Kai visa tai turi prieš akis, tuoj gali suvokti, kokios gilios išminties yra turėjęs ark. J. Matulevičius, kaip jis aiškiai pramatė Lietuvos gyvenimo sąlygas, jos visuomenės rūpesčius ir vargus. Aš drįsčiau tvirtinti, kad ark. J. Matulevičius šioje srityje buvo net drąsus naujų kelių ieškotojas ir užbėgęs gyvenimui už akių kokia dvidešimt metų pirmyn.

Per 20 metų jojo įsteigtoji kongregacija tapo skaitlingiausia kongregacija Lietuvoje—didelis būrys aukos nebijančių ir įvairiausio išsimokslinimo lietuvaičių susibūrė jos pavėsy; jos darbų vaisiai jau buvo gausiai paplitę po šios rūšies vaisių ištroškusią Lietuvos žemę.

Arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus sarkofagas Marijampolės bažnyčioje. Seselės čia dažnai ateina pasimelsti.

UŽBAIGAI...

Ark. J. Matulevičiaus dienoraštyje randame parašytą šitokį pageidavimą—pasiryžimą: „Duok Dieve, kad sudegčiau kaip ta žvakė ant altoriaus nuo darbo kaitros ir meilės ugnies dėl Tavęs ir Tavo Bažnyčios". Atrodo aišku, kad šituose keliuose žodžiuose yra matoma visa J. Matulevičiaus asmenybė, charakteris ir gyvenimo programa. Toks pasiryžimas reiškia ne ką kitą, kaip pasiryžimą siekti tobulybės, šventai gyventi. Ir šventėti, šventojo tobulybės siekti abiem keliais—darbu ir meile. Darbu—Tėvynei, Bažnyčiai, Žmogui. Meile—Dievui ir Žmogui. Ir vieno ir kito arkivyskupo gyvenime randame su kaupu. Iš tikro, jį darbas suvargino ir meilė sudegino. Ir juo daugiau kas nors rodė jam neapykantos, juo labiau jo širdį degino meilė.

Nenuostabu tat, kad visi, kuriems teko su velioniu gyvenime susidurti, ypač paskutiniais keliais metais prieš jo mirtį, vadina jį kilniu, humanišku, tolerantišku, kantriai pakenčiančiu įžeidimus ir nuoskaudas, nekerštingu ir t.t. Visas šias ką tik išskaičiuotas ark. J. Matulevičiaus asmeny pastebėtas ypatybes padengia vienas žodis: *šventas.*

Jei žmonių balsas yra Dievo balsas, kaip sako sena patarlė, tai a. a. ark. Matulevičius atsiskyrė su šiuo pasauliu kaip šventasis, nes žmonės tuojau pradėjo jo užtarymo prašyti įvairiose savo sielos ir kūno negalėse. Jo kapas nuolat žmonių lankomas. Bet jis lankomas ne todėl, kad Marijampolės bažnyčioje pirmas toks kapas—sarkofagas, bet kad žmonių sielose šnabžda paslaptingas balsas: *ateik, prašyk, jis užtars...* Ir taip ėjo ir tebeeina, prašė ir tebeprašo... Ir sklinda gandas, kad užtarė ir tebeužtaria... Kad ir Bažnyčia suteiktų mūsų švento gyvenimo tautiečiui altoriaus garbę, prašykime šventųjų Viešpatį kad ir šia malda:

MALDA Į ŠVČ. TREJYBĘ

ARK. JURGIO MATULEVIČIAUS BEATIFIKACIJAI IR KANONIZACIJAI IŠMELSTI

Švenčiausioji ir nedalomoji Trejybe, kuri Tau ištikimai tarnaujančių širdyse buveinę apsirenki ir po mirties jų nuopelnus tinkamai atlygini, suteik, meldžiame, kad Tavo tarnas Arkivyskupas Jurgis, kuris Nekaltai Pradėtosios Mergelės Marijos globos remiamas, apaštališkuoju uolumu Tavo Bažnyčiai yra ištikimai tarnavęs, altorių garbe kuo greičiau būtų vertas apvainikuoti. Amen.

Tėve mūsų, Sveika Marija, Garbė Tėvui.

IMPRIMATUR.
L. S. Vilkaviškis, 1934. X. 2.

† *M. REINYS*
Eppus Coadiutor

Nr. 1931

TURINYS